

LEPPÄSLÄINEN

N:o 9 2020

Sukujuhlakuvia 2019

Kiitollisena valmistautumaan

Jari Muta

Tällaisena päivänä ajattelemme kiitollisuudella edellisiä sukupolvia, jotka ovat luoneet meille elämän edellytykset. Meidän on ollut heidän ansiostaan hyvä jatkaa.

Viime vuosisadan alkupuoli oli esivanhemmillemme raskasta aikaa. Nuori kansakunta joutui läpikäymään kolme sotaa. Työt olivat ruumiillisesti raskaampia kuin nykyisin, sillä koneet olivat alkeellisempia kuin nykyään. Oli myös pulaa-aikoja, joihin liittyi joillakin maamme alueilla niin sanottuja pettuleivän kausia.

Näiden jälkeen on maamme saanut elää rauhan, kehityksen sekä lisääntyneen vaurauden aikaa. Kaikesta tästä kiitos Jumalalle, joka on kansakuntaamme auttanut. Tänä me saamme iloita toisistamme sekä suurella kiitollisuudella ajatella myös Terttu ja Pauli Huhtamaata, jotka ovat avanneet kotinsa meille tähän juhlahetkeen.

Tänä meidän tulisi kiittää Jumalaa siitä, että olemme saaneet sen verran terveyttä, että olemme päässeet tulemaan tähän kokoontumiseemme. Se ei nimittäin ole itsestään selvää. Minulle henkilökohtaisesti vuosi sitten tehty sydämen pallolaajennus oli niin sanotulle ”terveelle miehelle” muistutus elämän rajallisuudesta. Sik-

si olen kiitollinen myös siitä, että nyt yli 20 vuoden jälkeen pääsin taas teidän valiojoukkoonne mukaan.

Näihin vuosiin liittyy ensimmäisen vaimoni menehtyminen vaikeaan sairauteen. Hänen kohdallaan toteutui alussa laulamani laulun sanat ”Yksin en kulje, en hetkeäkään.”

Jeesus antoi hänelle rauhan kohdata tulevaisuus, kun taas potilastoveri silmät kyynelissä odotti peläten, mitä tuleman pitää.

Vaimoni Lea oli jo nuorena kokenut, että Jeesuksen sovitus työ – Hänen verensä – oli antanut kestävän rauhan. Se oli kantanut häntä yli vuosikymmenten. Siitä hän kertoi monille koululuokille uskontotunneilla. Se sovitus työ antoi hänelle tyyneyden ottaa lähestyvä kuolema vastaan. Hän tiesi, että viimeisellä tuomiolla oli Jeesus hänelle varma Puolustaja, joka oli maan päällä eläessään sanonut: ”Sitä joka minun tyköni tulee, minä en heitä ulos.” Tällaista Jeesusta suosittelemme kaikille.

8. sukukokouksen 6.8.2016 jälkeen kuolleet suvun jäsenet:

Hannu Yrjö Olavi Rintamaa Nakkilasta, kuoli 86-vuotiaana marraskuussa 2016 (28.1.1930-1.11.2016).

Pentti Kalevi Rajala Espoosta, kuoli 81-vuotiaana lokakuussa 2017 (14.7.1936-19.10.2017).

Merja Anneli Kujansuu (o.s. Ahola) Jämsästä, kuoli 55-vuotiaana maaliskuussa 2018 (25.6.1962-19.3.2018).

Liisa Adele Mäkipää (o.s. Leppänen) Kaanpäästä, kuoli 90-vuotiaana toukokuussa 2018 (16.12.1927-16.5.2018).

Mauno Artturi Ojanen Eurasta, kuoli 94-vuotiaana toukokuussa 2019 (17.8.1924-8.5.2019).

Anna-Liisa Aaltonen (o.s. Leppänen) Hämeenlinnasta, kuoli 88-vuotiaana kesäkuussa 2019 (11.12.1930-8.6.2019).

Sirkku Leena Kristiina Grönberg (o.s. Rantala) Pirkkalasta, kuoli 60-vuotiaana kesäkuussa 2019 (22.3.1959-20.6.2019).

Leppäsläinen n:o 9 2020

Julkaisija

Leppäsläisten sukuseura ry

Puheenjohtaja

Terttu Huhtamaa

Varapuheenjohtaja

Arto Rantala

Sihteeri

Heli Ekman

Rahastonhoitaja

Arto Ojanen

Muut hallituksen jäsenet

Timo Heinonen

Oivi Koskensalo

Päivi Myllykoski

Toiminnantarkastajat

Kirsi Seppälä

Tuomas Seppälä

Pankkitilin numero

Nordea FI97 2091 1800 0071 59

Kotisivun osoite

www.leppaslaiset.net

Sähköpostiosoite

sukuseura@leppaslaiset.net

Kansikuva

Arto Ojanen

Kansikuvassa on Liisa Ojasen ja Anna Kortesojan suunnittelema ja toteuttama piparkakkutalo, jonka mallina on C. L. Engelin suunnittelema Kankaanpään puurakenteinen kirkko.

Sukukokouskuvat

Arto Ojanen

Lehden taitto ja kuvankäsittely

Arto Ojanen

Painopaikka

Grano Oy, Turku

Sisältö

sivu

Sukujuhlakuvia 2019	2
Kiitollisena valmistautumaan	3
8. sukkokokouksen 6.8.2016 jälkeen kuolleet suvun jäsenet	3
Leppäsläisten sukujuhla 3.8.2019	5
Joulunvietto Kahila-Mäkelässä	6
Kankaanpään pienteollisuutta -lehtileike	7
Joulu Mutan kaupalla	8
Jouluisia ajatuksia	10
Joulu ei tule ilman piparkakkutaloa	12
Ojasen suurperheen jouluvalmistelut 30-luvun Veneskoskella	16
Koulupoikien joululomakolttoiset	18
Helin joulunajan puuhailut	21
Toivo Taatani	22
80-vuotiaalle Toivo Kujansuulle	22
Liisa Mäkipää o.s. Leppänen in memoriam	23
Muistelmia äidistämme Liisa Lahja Passilahdesta o.s. Jaakkola	24
“Se on poika Manu vaan”	27
Elli Kaunisviita In Memoriam	32
Hääpäiviä Juhon sukuhaarassa	34
Kolmoisikultahäät	35
Santikko ja Salmit	36
Vapaaehtoistyössä Portugalissa	45
Menneitä muistelemassa	48
Ostokortit	49
Sukuseuran uusi kotisivu	49
Jaroslavin Jumalanäiti -ikoni	50
Sukuseuran tuotteita edullisesti	51
Sukuhaarojen yhteyshenkilöt	51
Leppäsläisten sukuseura ry:n julkaisusarja	51
Ryhmäkuva	52

Leppäsläisten sukujuhla

3.8.2019

Terttu Huhtamaa

Me leppäsläiset kokoonnuimme yhdeksänteen sukujuhlaan ja -kokoukseen elokuise-na lauantaina Kahila-Mäkelän taloon, jonka rakensivat isovanhempani Oskari ja Pauliina. Taloa voisi kutsua yhdeksi esi-isiemme kantakodiksi, koska se on ollut koti ja työpaikka monelle leppäsläiselle, myös muille kuin Oskarin ja Pauliinan jälkeläisille.

Juhlan suunnittelu- vaiheessa minua hie- man mietitytti, että tulevatko ihmiset meille vai olisiko helpompi kokoontua jossakin yleisessä juhlatilassa. Iloksemme saimme kuitenkin huomata, että n. viisikymmentä leppäsläistä noudatti kutsuamme. Juhlahuoneena oli pääasiassa talon toisessa kerroksessa sijaitseva huone, joka on nimetty Karjalaksi siellä asuneiden karjalaisevako- jen mukaan.

Juhlan tarjoilut oli valmistanut Heli Ekman, täytekakut teki Suvi Lanne, haitarimusiikkia tarjoilivat Johanna ja Ella Salo ja hartauden piti Jari Muta.

Minä kerroin vieraille talon historiasta, asukkaista ja tapahtumista. Talossa on iloittu ja surtu, niin kuin elämässä yleensä tapahtuu. Jari Muta on syntynyt täällä ja hänen sisarensa Outi on kuollut samassa huoneessa missä Jari syntyi. Juhlista suurimpia ovat olleet Oskarin ja Pauliinan kultahäät 1947, heidän molempien hautajaiset sekä minun ja Paulin häät 1980.

Kahila-Mäkelän nykyinen talo on valmistunut 1939 ja sen ensimmäiset asukkaat Toivo ja Anna

Muta muuttivat sinne heti vuoden alussa. Muu talonväki jäi vielä asumaan vanhaan hirsipirttiin, josta nimi Kahila on peräisin. Ensimmäisen kymmenenvuoden aikana talossa tapahtui paljon. Alakerrassa oli suutarinverstaas ja kauppa. Sota-aikana siirtolaisia oli enimmillään 40 henkilöä. 1935 valmistunut navetta oli täynnä karjaa. Eläinten hoitamiseen osallistuivat kotitilalla asuvat tyttäret Hilda ja Saima. Talossa asui myös piikoja ja renkejä sekä kymmenkunta omaan väkeen kuuluvaa ihmistä. 1940-luvulla osa Suoma Jaakkolan lapsista oli koulukortteerissa isovanhempiensa luona. Sotavuosien jälkeen talossa on

ollut vuokralaisiakin, esimerkiksi Kiviniemen koulun opettajia ja naapureiden nuoriapareja. 1960-luvun alusta vuoteen 1977 talossa asui Pauliinan veli Frans Koskela, joka palasi Amerikasta kotimaahansa vanhuuden päiviä viettämään.

Oskarin luopues- sa isännyydestä 1947 tila jaettiin kolmeen osaan veljesten Martin, Vilho ja Toivon kesken. Tämä päätila jäi isälleni Vilholle ja vuodesta 1985 se on kuulunut meille nykyisille omistajille.

Talo on iso, mutta ilmeisesti se silti on ajoittain ollut ääri- ään myöten täynnä asukkaita. Onkohan sananparsi ”kyllä sopu tilaa antaa” ollut totta myös Mäkelän

arjessa?

Oli hienoa saada taas pitkästä aikaa talo täyteen leppäsläisiä, joista vielä osalla on omakoh- taisia muistoja tästä talosta ja sen elämästä. Aika monelle käynti oli ensimmäinen, vaikka heidän vanhemmilleen talo on ollut varsin tuttu. Sydä- mellinen kiitos kaikille osallistujille!

Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2021.

Martta Wendelinin (1893-1986) piirtämä joulukortti vuodelta 1952. Uusintapainos.

Joulunvietto Kahila-Mäkelässä

Terttu Huhtamaa

Tarina perustuu isäni Vilho Mäkelän muistelmiin 1920-luvulta alkaen, jolloin Mäkelän väki asui Kahilan vanhalla tontilla olevassa talossa. Vuodesta 1939 lähtien Ka 24.6.1988 hila-Mäkelän väki on asunut nykyisellä paikallaan olevassa Mäkelän talossa. Isäni muisteli näitä asioita elokuussa 2001.

Vuosikymmeniä sitten joulunaika oli pidempi kuin nykyään, myös niin sanottuja pikkupyhiä vietettiin. Esimerkiksi edelleenkin kalenterista löytyvä viattomien lastenpäivä 28.12. oli pyhäpäivä.

Joulun valmistauduttiin hyvissä ajoin, kuten monissa kodeissa nykyäänkin tehdään, mutta tavat olivat varsin erilaiset. Lihaa palvattiin aina jouluksi ja Oskari halusi lihan olevan suolaista ja rasvaista ja sitä piti olla paljon. Myös sahtia tehtiin niin Mäkelässä kuin naapuritaloissakin. Joulun aikaan lähiseudun miehet kävivät sitten porukalla juomassa sahtia siellä, missä sitä oli tarjolla. Tämä tapa ei aina ollut naisväen mieleen.

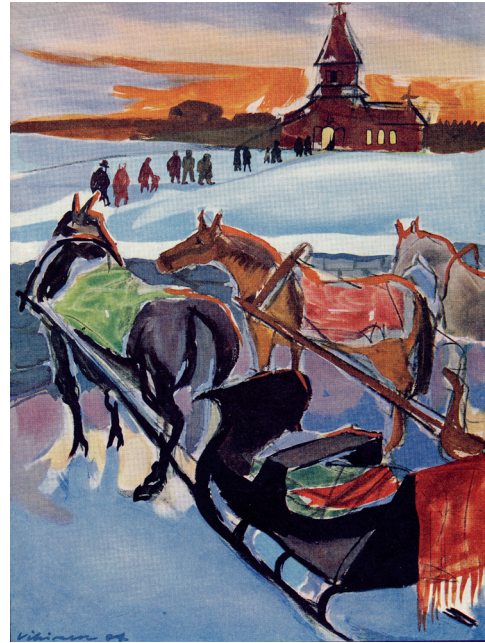
Joulukuusi tuotiin pirttiin ja koristeltiin makeisilla ja kynttilöillä. Pieniä lahjojakin annettiin lapsille ja nuoriso toinen toisilleen. Sauna oli savusauna, lämmittäminen kesti pitkään ja vesi kannettiin sisään saunan lähellä olleesta kaivosta. Joulusaunassa kävi koko talonväki.

Ruokana oli palvulihasta keitettyä lihasoppaa. Jälkiruuaksi keitettiin riisipuuroa, jos saatiin riisiä. Ohranryynit korvasivat tarvittaessa riisit ja rusinasoppaa oli joka joulu. Naisväki leipoi ruisleipää ja jouluksi myös nisusta.

Sota-ajan joulut olivat niukempia kuin rauhanaikana, mutta palvulihaa ja muuta ruokaa Mäkelässä oli aina tarpeeksi.

Jouluaamuun kuului joulukirkko. Jumalanpalvelus alkoi aamulla kello kuusi. Saarnoja oli kaksi ja kirkonmenot kestivät kaksi tuntia. Nuorempi väki meni kirkkoon hevosella. Oskari ja Pauliina jäivät usein kotiin.

Jonkun kirkkoreissulle osallistuvista piti jäädä jumalanpalveluksen ajaksi Väinöselle vartimaan hevosia. Vilho muisteli ainakin kerran olleensa koko ajan hevosen kanssa, koska se oli nuori ori ja olisi voinut yksin ollessaan rikkoa kaikki varusteensa.

Joulurauha-lehden kansikuva vuonna 1957.

Kirkosta kotiin tultaessa ajettiin kilpaa, voittaja toi joulun kotiin.

Vähän myöhempinä jouluina Vilho muistelee käyneensä kahtena jouluna kirkossa Arvo Lepäsen auton kyydissä. Kirkossa käytiin joskus myös Tapaninpäivänä ja tällaisen kirkkoreissun Vilho muistaa tehneensä Pauliina-äidin kanssa.

**”Kirkosta kotiin
tultaessa ajettiin
kilpaa, voittaja toi
joulun kotiin.”**

Joulunvietto oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä ulkoisesti vaatimatonta, mutta hengelliseltä arvoltaan sitäkin merkityksellisempää. Joulunpyhinä levättiin ja hiljennettiin joulunsanomaa äärelle. Vain pakolliset työt tehtiin. Kotieläimille annettiin tavallista parempaa ruokaa ja linnut saivat kauralyhteen.

Tapaninpäivänä nuoret saattoivat kokoontua tansseihin, mikäli sopiva paikka löytyi.

Lukemiseksi ostettiin joululehtiä, joista osa on edelleen tallella. Ahkeria lehtien lukijoita olivat talon naiset. Joulukortteja kirjoitettiin sukulaisille ja ystäville ja niitä myös saatiin paljon. Vanhimmat tallessa olevat kortit ovat noin satavuotiaita ja ne välittävät meille nykyisille mäkeläläisille kiinnostavia viestejä meitä ennen eläneiltä sukupolvilta.

KANKAANPÄÄN PIENTEOLLISUUTTA.

Kankaanpää on kehittynyt voimakkaasti viime vuosikymmenien aikana. Pitäjän keskustaan — Kirkonkylään on noussut toinen toistaan komeampia liike- ja asuintaloja, jotka ovat osaltaan kertomassa pitäjän vaurastumisesta ja hyvinvoinnista. — Yhtenä huomattavana kehityksen eteenpäin viejänä on ollut pirtteä jalkineiteollisuus, jota on laajenmissa mittasuhteissa harjoitettu jo vuosisatamme alusta lähtien. Kankaanpäälaisten suutarien toimintaohjeena on ollut: »Tehdään pä hyvää ja halvemmalla kuin muut» ja niin tuotteilla on ollut jatkuvaa kysyntää nahka-alan kovasta kilpailusta huolimatta. Koska Kankaanpään väestöstä saa noin 10 pros. toimentulonsa suutarinammatista, pistäydymme heidän työhönsä tutustumassa ja kerromme miten ennen tehtiin kenkiä ja miten nyt tehdään.

TAKALAN SUUTARI

eli Frans Oskari Takala on Kankaanpään vanhin elossa oleva suutarimestari täyttäneen ensi kesänä 85 vuotta. Korkeasta iästään huolimatta nähdään hänet vielä suoraryhtisenä kulkeudessa hopeapäisen keppinsä kanssa maantiellä. Takala on kuulunut kirkkovaltuustoon yli kolmen vuosikymmenen ajan, saaden lahjaksi hopeapäisen kepin täyttäessään 80 vuotta.

Pistäydymme eräänä päivänä suutarimestaria jututtamassa ja tapasimme hänet halon hakuussa. Ehkä uskomattomalta tuntuu kun kerromme, että puolen metrin halkaisija oli koivussa, jonka Takala oli kaatanut ja jota hän parhaillaan hakkasi haloiksi. Monelta nuoremalta olisi moinen koivu taannut jäädä kaatamatta, mutta niinpä Takala tunnettiin nuorempana hyvänä voimistelijana ja urheilijana, eikä häneltä työtarmo ole kadonnut vielä ikään, vaikka ikää onkin karttunut.

50 VUOTTA »PENKKISUUTARINA»

Suutarimestari Takala on syntynyt Vihtiläjärven Perkiön poikana ja elänyt lapsuutensa hyvin vaatimattomissa oloissa. Pienessä pirtissä oli koko perhe ja lehmäkin oli saman katon alla. Savupirttiä lämmitettäessä ajettiin lapset lehmän kera ulos pyryyn ja pakkaseen. Niin sitten iloton lapsuus vaihtui nuorukaisikään ja edessä oli rengintaival. Monet »parsellit», joihin kuului m.m. korkosaappaat, ruojusaappaat ja paulakengät, tuli saaduksi, kunnes suutarin ammatti alkoi »vetää». Tulipa noin vain käydä Amerikassakin »rahaa tienaamassa». Alkuaikoina oli vaikea saada suutaintöitä, koska niin tärkeä paperi kuin mestarinkirja puuttui. Ammattitaidon kasvaessa alkoivat kuitenkin työnsaantimahdollisuudet parantua ja isännät päättelivät, että pyydetään pä Takalaa penkki- eli talosuutariksi.

Hyvän mestarin isännät saivatkin, sillä Takala viihtyi heidän suutarinaan yli viidenkymmenen vuoden

ajan. Hänen näppäristä käsistään syntyivät niin arki- kuin juhla-kenkätkin aina naisten hienoihin patinoihin asti. Muistamme aina jännityksellä odottaneemme suutarinmestaria kotiimme ja suurimpia juhlahetkiä oli se, kun saimme vetää jalkoihimme uutuut-taan kiiltävät Takalan tekemät kengät, jotka narisivatkin niin somasti kilpaa lattiapalkkien kanssa.

Suutaria pidettiin talossa kuin »piispaa pappilassa», ollen hän arvonsa tunteva herra. Ruoka tarjottiin eri pöydässä ja se oli tavallista parempaa. Takala kertoi olleensa erään keran neulomassa kenkiä isoisänsä talossa, jossa samalla kertaa suoritti hierojamestari tärkeätä työtään. Niinpä sitten suutarikin hierotti itseään, mutta sai maksaa markan enemmän hieronnasta kuin isoisänsä, joka oli Kankaanpään tunnetuin seppämestari. Syynä »ylimääräiseen markkaan» mainitsi hieroja: »Suutari on aina sentään suutari ja saa maksaakin sen mukaan». Siihen aikaan näet kättilötkin otti suutarinvaimon luona käynnistä samaa taksan kuin talojen emänniltä. Ne olivat aikoja ne — mutta siirtykäämme suutarimestari Takalan mökistä Vihtiläjärvelle, joka tunnetaan Kankaanpään suutarien »kehtona».

»SUUTARI JA HÄNEN LINNANSA»

Saapuessamme Vihtiläjärven Kiviniemenkulmalle johtaja Armas Halmeen kanssa, osoitti hän erään peltoukean takana olevaa taloa, joka oli kauniin metsän ympäröimällä kumpareella ja sanoi: »Tuolla on suutari ja hänen linnansa». Hänen osoittamassaan suunnassa kohosi komea kaksikerroksinen tiilitalo, kuin ritari-linna ikään. Lähes 80 vuotias »linnan isäntä», suutarimestari Oskari Mäkelä toivotti vieraat tervetulleeksi myhäillen tuuhean »ritaripartansa» takaa. Niin sitten lähti juttu luistamaan maamme tunnetuimman »pieksumestarin» kertomana.

SUUTAREITA VIDESSÄ SUKUPOLVESSA.

Oskari Mäkelän isän, isän, isä Perkiö-nimeltään tunnettiin jo suutarina. Hänen poikansa Lepistö jatkoi isänsä ammattia, samoin Oskari Mäkelän isä Manasse Leppänen, jonka kaikki kahdeksan poikaa antautuivat suutarin alalle. Näin siis suutarin suku levisi ja huomattavin osa Vihtiläjärven suutareista periytyy juuri Perkiön suvusta. Kenties suvun perinteet ylettyvät vieläkin syvemmälle, mutta niistä ei neljättä polvea edustava Oskari Mäkelä tiennyt perittoa sen paremmin, kuin kuudetta polvea edustava pojanpoika, joka tyytyväisenä istui taatansa polvella.

HIHTOPIEKSU VOITTAA ALAA

Oskari Mäkelä aloitti suutaroimisen jo 7-vuotiaana tehden aluksi tuppia ja kukkaroita sekä taidon ja iän vartuessa oikku-ujuita. 19-vuotiaana hänestä tuli itsenäinen yrittäjä ja

Vanhemman polven edustaja, suutarimestari Oskari Mäkelä ja kenkätehtailija Armas Halme.

25-vuotiaana hän jo hallitsi maamme pieksumarkkinoita. Saadakseen tuotteilleen yhä parempaa menekkiä, suunnitteli hän Oulun Aströmin hiihtopieksusta »parannetun painoksen», alkaen näitä valmistaa. Hiihtopieksu voitti yhdellä iskulla maamme kenkämarkkinat ja niistä tuli oikea muotikengä. Eräät naapurit yrittivät myydä halvemmalla hinnalla samalla menetelmällä valmistettuja pieksuja, mutta kokivat »vesiperän». Mäkelän saadessa huomattavimmat tilaukset toimitettavakseen. Mäkelällä oli vuosisadan alussa töissä 42 suutaria, joten 2000 parin tilauksetkin saatiin nopeasti lähtemään kohti Tamperetta. Lisäksi käsitti markkinointi Porin ja Kristiinan kaupungit ja myös etelä-Pohjanmaan pitäjien kauppiat olivat hyviä ostajia. Mainittakoon, että siihen aikaan valmistettiin hiihtopieksun, eli ruojuun lisäksi myös pikkupieksuja, ämmänpieksuja, kesäpieksuja, pieksusaappaita ja paulakenkiä eli krampikkaita.

LAPIKAS SIVUUTTAA PIEKSUN

Ensimmäisen maailmansodan aikana alkoi lapikas voittaa alaa Vihtiläjärvellä. Heikki Kahila toi lapikkaan mallin Suonenjoelta 1915. Mäkelän suutarinpöydän vaiheilla paranneltiin vähän lapikkaan mallia ja saatiin siitä kilpailukykyinen artikkeli. Markkinoinnin hoiti nyt puolestaan Isak Koskela halliten maamme lapikasmarkkinoita parinkymmenen vuoden ajan, kunnes lapikkaan

sivuutti muotiin tullut kumiteräsaapas. Suuressa Vihtiläjärven kylässä oli tuskin kymmentä taloa, joissa ei olisi lapikkaita tehty. Osataan kylässä vieläkin lapikkaan valmistustapa, vaikka myyntivaikeuksien vuoksi valmistus onkin vähäistä.

Kun näistä asioista keskustelimme tiedustelimme Oskari Mäkelältä vieläkö hän on mukana kenkätouhuissa, saimme yllätykseksemme kuulla, että »juonessa mukana ollaan». Hän näet valmisti äskettäin vielä kengät ja hänen viimeinen apulaisensa Haanpään Jussi Honkajoelta tekee parast' aikaa hänen aineistaan ja toimeksiannoistaan kenkiä. Mäkelän poikia ei sen sijaan ole suutarintyö ammatiksi asti kiinnostanut, vaikka se heille ei niin vierasta olekaan. Pari heistä toimii maanviljelijöinä ja kolmas kauppiaina.

KÄÄNTÖKENKÄ ELI »PUNKA»

alkoi 1930-luvulla voittaa alaa Kirkonkylässä ja sen lähiympäristössä, ollen sen merkitys laajempaa kuin em. pieksu- ja lapikasaika, kertoi johtaja Halme. Punkavalmistuksen toi Kankaanpäähän Juha Aalto Tampereelta. Aalto aloitti kääntökengän valmistuksen 1919, ollen hänellä ensimmäisenä työntekijänä Iivari Kivellä »mato-Äärin» tehdessä lestit. Kääntökengä voitti nopeasti alaa. Ensimmäisenä sen valmistukseen yhtyi Rajala ja Viitanen sekä monet muut suutarit.

Tämä kirjoitus on ilmestynyt Pohjois-Satakunnan Sanomissa 15.5.1956. Juttu ei ole tässä alkuperäisessä muodossaan, vaan sitä on lyhennetty ja jätetty muut kuvat pois. Jutussa kerrotaan mm. suutarimestari Oskari Mäkelästä ja hänen linnastaan.

Joulu Mutan kaupalla

Jari Muta

Mutan kaupan syntytausta Kankaanpään Vihteljärven kylän Kiviniemenkulmalla ajoittuu vuoteen 1938. Silloin oli Antilan talossa pidetyn sivukaupan omistaja Sanni Riihimäki pyytänyt sisarensa Annan (myöh. Muta) tilapäiseksi sijaiseksi kauppaansa. Siellä läheisen Oskari Mäkelän talon nuorimies Toivo rakastui uuteen ”kauppiaseen” ja nuoren parin häitä vietettiin Uudenvuodenpäivänä 1939. Samana vuonna he ostivat Sanni Riihimäeltä kaupan, joka siirrettiin Toivon kotitaloon. Vuonna 1947 heille valmistui oma talo vajaan kilometrin päähän Mäkelästä, jossa kauppa oli lopettamiseensa asti. Sinä vuonna he muuttivat Mäkelä sukunimensä Mutaksi, koska Toivo Mäkelöitä oli kylässä useita. Sukunimi myös suojattiin Suomessa.

Kauppa oli sen ajan market sivukylällä. Se oli kuin Olesonien kauppa Pieni talo preeriallasarjassa. Sieltä myytiin elintarvikkeita, vaatteita, kenkiä, maataloustyökaluja, apulantoja, polttoaineita eli kaikkea tarvittavaa. Mitä ei ollut sitä tilattiin. Kaiken huipuksi isä myi kerran uuden leikkuupuimurinkin.

Joulun aika oli sielläkin erityistä sesonkiaikaa. Minun varhaisimmat muistikuvani ulottuvat vasta 1950-luvulle, joten sota-ajan ja vähän sen jälkeisen kaupan toiminnasta, minulla ei ole omakohtaisia muistoja. Minulle on vain kerrottu, että koska kaikesta oli pulaa, niin kauppa pystyi tarjoamaan vain säännöstelltyjä ruokatarvikkeita ja valopetrolia. Petrolin saantia ihmeteltäessä isä arveli, että sitä voitiin ostaa, koska sen välittäjä Trustivapaa Bensiini oli venäläisten hallinnassa. Näin jouluisin kaikesta puutteesta huolimatta, oli ainakin valoa, venäläisten auttamana. Valaisutukseen liittyen lapsuudessani ei ollut koko sillä puolella kylää sähkövaloa, se saatiin vasta vuonna 1962. Sitä ennen kahden Tilley-kaasulampun kohina, toinen kaupassa ja toinen keittiössä, oli luomassa pimeiden iltojen tunnelmaa.

Lapsuuden jouluajan kaupankäyntiä muistella, tulee ensimmäisenä mieleeni väenpaljous. Tavallisina päivinä noin 15 neliön yleisönpuoli riitti mainiosti, mutta ennen joulua se kävi ahtaaksi. Silloin ”virallinen” kaupankäynnin lopettamisaika klo 17 saatettiin ylittää jopa 3-4 tuntia. Silloin asiakkaille ei ollut kiirettä, koska he saat-

toivat vaihtaa kuulumisia toistensa kanssa. Näin sen ajan kaupat olivat myös yhteisöllisen kohtaamisen paikkoja.

Joulun tarvikkeista jäivät lapsen mieleen erilaiset värikkäät paperiset tuotteet, kuusenkoristeet, pallot ja enkelit sekä kynttilät. Siihen aikaan tuli markkinoille pieni enkelikelloyhdistelmä, joka pyöri palavien kynttilöiden synnyttämän ilmapirtauksen ansiosta. Joitakin leluja oli myös myynnissä ja ne yleensä myytiin kaikki pois.

Joulunajan ehdoton menekkitavara oli omenat, joita aluksi ei myyty muina aikoina. Isä antoi yleensä asiakkaille lisäpussin omenoita joululahjaksi.

Toinen suosikkituote vanhemman väen keskuudessa oli lipeäkala. Me emme veljeni Orvon kanssa suostuneet edes maistamaan sitä, koska sen keitinhaju oli niin kamala. Se oli norjalaista kuivattua turskaa, jota liotettiin saunan eteisessä useita päiviä, jolloin fileoiduista ja kuivista kapakaloista tuli vajaan metrin pituisia vonkaleita. Niistä leikattiin asiakkaille tarpeen mukaan.

Kun kasvoimme, oli Orvo aluksi jouluapulaisena, ja myöhemmin oli minun vuoroni astua remmiin. Koska asuimme kouluviikot Kankaanpään keskustassa kouluasunnossa, niin ehdimme olla apuna vain muutamana päivänä. Kun sitten 1960-luvulla alkoivat kahden osuusliikkeen kauppa-autot säännöllisen liikennöinnin ja taloihin alkoi tulla autoja, niin kaupankäynti alkoi hiljentyä. Vuosikymmenen loppupuolella me muutimme omille suunnillemme, joten niiltä ajoilta ei ole enää muistikuvia. Isän terveyden heikennettyä ja kun samaan aikaan tuli pikku-kaupoillekin määräykset hankkia kylmälaitteet, niin kauppa lopetettiin kannattamattomana vuonna 1976.

Perheen omaa joulua päästiin viettämään vasta jouluaattona iltapäivällä kaupankäynnin loputtua. Siihen kuului saunominen, pikaisesti keitetty lihakeitto, lahjojen katsominen, joulu-evankeliumi sekä jouluvirsien laulaminen. Koska veljeni Orvo menehtyi äkillisesti tänä syksynä, niin virsien veisuu saa varmasti tänä jouluna kyynelvetä vuotamaan. Koska minulla on todennäköisesti osatovereita lukijoissa, niin muistutan, että joulun Vanhan Testamentin profetiassa Jesaja kirjoittaa: ”Niille, jotka asuvat kuoleman varjon maassa, loistaa valkeus.” Surun synkkyyteen joulun sanoma Jeesuksesta tuo valon, syyttävien syntien anteeksiantamuksen, Jumalan rauhan omaantuntoon sekä lohdutuksen.

Raha-arpoja
10/6 105 mk postitse 112 mk.
Huom! Myin huhtikuun arvonnassa 100.000 markkaa voittaneen arvan.

SEKATAVARAKAUPPA Toivo Mäkelä
Kankaanpää, Vihtiläjärvi.

Uusi kahden hevosen
NIITTOKONE
myytävänä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

LENTOPOSTIKUORIA
ja paperia myytävänä.

Liike auki arkipäivinä klo 8—17, paitsi maanantaisin suljettuna.

TOIVO MÄKELÄ,
Vihtiläjärvi. Puh. 16.

Siemenviljaa
vehnää, ohraa ja kauraa
myytävänä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Ostetaan rukiinolkia

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Kivivateja myytävänä.

Liike avoinna kaikkina arkipäivinä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Kehruurukkeja
myytävänä. Liike avoinna kaikkina arkipäivinä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Radioanodiparistoja
suoraan varastosta ostoluvilla.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Meillä myydään
TYÖKINTAITA
ostoluvilla, KEHRUURUKKEJA ja VIILANLAJITTELOITA. Jou-
lukortteja harvinaisen halvalla suuremmissa erissä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Mannasuurimoita
myydään kaikilla leipäkortin kupongeilla.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Korttiomenat saapuneet.
Myös on vielä verosokeria ja lipeänkorviketta.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Verosokeria
122:— kilo.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Käykään katsomassa meidänkin monipuolista
Joululahjavaliikoimaamme.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Meillä myydään
työkintaita, radioanodiparistoja, naisten ja miesten puolikenkiä ostoluvilla. Viljanlajittelijoita, kehruurukkeja ja Kaunike-rehu-
suolaa. — Joulukortteja harvinaisen halvalla suuremmissa erissä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Kirvesmiehet
saavat urakkatyötä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Vielä on varastossani runsaasti **JOULULAHJOIKSI** sopivia tava-
roita. **HIIVAA** myyn mahdollisuuksien mukaan.

JOULUKSII
Hyviä hienoja ja karkkeita vehnäjuhoja, kahdenlaatuista ohraju-
hoja, aprikooseja, rusinoita, verosokeria, kaardemummaa, pippuria
y.m.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Makeisia myydään
M3 ja M2 maitokortin kupongilla N:o 74.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

OJURIT SAAVAT URAKKATYÖTÄ.
Liikkeeni suljettuna ensi maanantaina.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

KANKAANPÄÄN TORILLA
t.k. 16 päivänä tarjoan Teille VEROSOKERIA 122:— kg. HALKO-
SAHAN TERIÄ ja JOULULIINOJA myydään 45 %:n alennuksella,
y.m. y.m.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Peitehuopia
vaihdetaan villakudiniumpuilla. Kuudella kilolla lumppuja saa
vaihtaa yhden huovan.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

MAKEISIA MYYDÄÄN
M 1 maitokortin kupongilla N:o 84. Annos 250 gr.
MANNASUURIMOITA kaikilla leipäkortin kupongeilla.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

UUSI MAKEISJAKELU ALKANUT!
Varastossa Fazerin y.m. tehtaiden makeisia.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Puolukoita ostetaan

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Puolukkahilloa
myytävänä à 90:— kg.

Liike auki arkipäivinä klo 8—17 paitsi maanantaisin suljettuna.

TOIVO MÄKELÄ,
Vihtiläjärvi. Puh. 16.

Kaivon katsoja
ja KAIVONTEKIJÄT saavat työtä.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Suutarit.
Myytävänä hyviä ulkolaisia sianharjaksia.

TOIVO MÄKELÄ, Vihtiläjärvi, puh. 16.

Myytävänä
NAISTEN SUKKIA,
myös mustia.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Vaihtokankaita,
hyvää diagonaalia N:o 111 ja N:o 100, sekä sarkaa. Ottakaa
todistus kansanhuollosta, että villanluovutus on selvä.

TOIVO MÄKELÄ,
Vihtiläjärvi. Puh. 16.

Myytävänä
NAISTEN SUKKIA,
myös mustia.

TOIVO MÄKELÄ.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

MEILTÄ SAATTE VIELÄ
GOLUMBIA verokahvia.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Siemenviljaa
myydään Kh:n ostoluvilla seuraaviin hintoihin:

Laatusiemen	Kauppassiemen
Vehnä 23:80	20:50
Ohra 21:40	18:50
Kaura 21:10	18:30
Herne 30:80	26:80

Ostokset tuodaan kotiin sopimuksen mukaan.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Meiltä saatte ulkolaista
KAURAJAUHOA ilman ostolupaa.

TOIVO MUTA,
Vihtiläjärvi, puh. 16.

MAKEISIA
myydään ilman korttia.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

LIIKKEENI SULJETTUNA
ensi lauantaina t.k. 13 päivänä.

Toivo Muta.
Vihtiläjärvi, puh. 16.

Mäkelän/Mutan kaupan ilmoituksia Kankaanpään Sanomissa vuosina 1945-48. Joissakin ilmoituksissa on maininta ostokorteista. Niistä on lyhyt selvitys sivulla 49. Valokuvassa on Toivo ja Anna Muta.

Jouluisia ajatuksia

Oivi Koskensalo

Eletyistä jouluisia kirjoittaminen ei olekaan niin helppoa kuin aluksi luulin. Välillä suru ahdisti ja hetkittäin nauroinkin, kun mieleeni muistui jo unohtuneitakin hetkiä. Jokainen meistä muistaa menneet joulut omalla yksilöllisellä tavallaan vaikka niitä olisi vietetty samassa perheessä. Suvun perinteet tapoineen ovat monella tapaa myös muunneltavissa. Jokaisella on vapaus tehdä omannäköinen joulu.

Jo edesmennyt rakas mammani (Aune Koivula) kertoi, että joulua vietettiin hyvin pienesti silloin kun hän oli elämänsä alkutaipaleella. Vanhempien kauppaliike Vihteljärvellä ja monet muut työt aikuisilla veivät suurimman osan ajasta. Varsinkin alla joulun, kuten nykyäänkin se oli sesonki aikaa. Aikuisilla ei juurikaan riittänyt aikaa pienille ihmisille. Aunen yrittäessä mennä kaupan puolelle palvelijat laittoivat käden eteen ja estivät pääsyn edemmäs. Silti joulun muistot eivät olleet hänelle huonoja, koska joulu oli silloinkin aivan erityistä aikaa, vaikka se ei sisältäisi kaiken maailman ”krumeluureja”. Elämä Aunen syntymävuoden 1918 jälkeen oli hyvin erilaista kuin nyt 2020. Siitä historian kirjat kertovat omaa karuakin kieltään. Aune syntyi kun ”Sampaassa” taisteltiin.

Niinhän nämä jouluasiatkin etenevät elämässä, että perheen jouluperinteet siirtyvät sukupolvelta toiselle ainakin osittain, sopivilta osin. Oman äitini ja lapsuusperheeni tavat, joulusiivous ja joulutunnelman taikominen kotiin ovat siirtyneet minulle. Tavoista osa on siirtynyt jo omille lapsilleni ja heidän lapsilleen.

Lapsena eletyt joulut säilyvät sydämessä. Salaisuudet, tunnelma, valot, tuoksut, touhut ja muistot. Nekin muistot, jotka ovat vähemmän mukavia mutta olennainen osa elämää. Joka vuosi ne saapuvat uudelleen, kunhan otamme ne vastaan avoimin mielin. Joulun taika ei onneksi katso ihmisen ikää. Nekin joulut, joista yksi on taas joukosta poissa ovat tärkeitä ja muistoja edesmenneistä kannamme sydämessämme aina. Muistot näkyvät hautausmaiden kynttilöissä jouluna iltahämärissä.

Pikkutyttönä asuessani oman lapsuusperheeni kanssa Vihteljärvellä Leppäsellä, siinä samassa rakennuksessa, jossa mammani aikoinaan lapsuusaikaansa vietti, oma äitini siivosi kodin

Joululeipojaiset. Inka ja Suvi Koskensalo.

ja yritti vaihtelevin tuloksin saada meitä kolmea lasta osallistumaan siivoukseen myös. Muistan erityisesti tumman ruskean piirongin, jonka pinta kiilsi pölyjen pyyhinnän jäljiltä ja siihen laitoimme jouluisen tonttuliinan. Pitkä tanssivien tonttujen rivi molemmin puolin kaitaliinan reunassa. Joulukuusi, aina omalla paikallaan joka joulu. Radiosta tuli joulumusiikkia, jota kuuntelin ja oli jännittävää tuijottaa samalla vihreää valoa radion etupaneelissa. Sen vihreä väri vaihteli sävyä, kun oikein tuijotti ja siristi silmiä.

Jännitystä ja pelkoa jouluaattona, kun yläkerran portaista kuului kopinaa eikä isä ollut paikalla, vaikka joulupukki oli jo tulossa. Nyt muistelllessani näitä tunnen tutun kodin tuoksun, ulkona tampattujen räsymattojen raikkauden, muistan yläkerran kaiteiden koristeleikkaukset ja niiden maalatun harmaan värin. Kaiteiden välistä näki melkein porrasaskelmien alapäähän, josta joulupukki nousi ylös portaita. Ne kaiteet, joista meitä lapsia varoiteltiin - päättä ei saanut laittaa kaiteiden väliin koska pää jäi ”jumiin”. Jäihän se, mutta saatiin pois ohjaamalla pää oikeaan suuntaan.

Jouluaattona, jolloin olin piilossa taatan valkoisen letti villapaidan alla selän puolella on jäänyt mieleeni hyvin. Taata oli vanhempana laiha ja selän nikamat olivat koholla, näppäilin niitä kuin pianon koskettimia. Unohdin siinä jännittää joulupukkiakin - turvassa taatan villapaidan alla. Jostakin syystä mieleeni on jäänyt myös taatan uurteiset paljon nähneet ja kokeneet kasvot. Jouluun sopivat, mielestäni.

Yksi alle kouluikäisenä saamani lahja on edelleen minulla tallessa. Se on pehmolelu, jonka nimeksi annoin silloin Nami. Vaaleanpunainen, nyt jo kulahtanut ja paikattukin. Huolimatta veljeni yrityksistä silloin pienenä saada sukkapui-kolla kyseinen pehmolelu rikki se istuu edelleen vaatehuoneen hyllyllä.

Joulupukin kättely. Eetu Koskensalo 2 v.

Olen onnellisessa asemassa saadessani viettää jouluja oman perheeni kanssa. Sekään kun ei ole kaikille ihmisille syystä tai toisesta nykyään mahdollista.

Joulukuusi tuodaan meidän perheessämme sisään aattoa edeltävänä iltana. Aattoamuna koristellaan se yhdessä ja pisin laittaa kuusen latvaan tähden. Vanhat jo vuosia koristeena olleet erilaiset pallot ja nauhat alkavat rispaantua mutta löytyvät kuusen oksilta niin kauan kunnes rikkuvat tyystin.

Joulukinkun paisto uunissa aloitetaan aaton aattoiltana ja se tapahtuu tarkassa valvonnassa. Aattoamuna kinkkua maistellaan ruisleivän päällä.

Jälkiruuaksi meidän perheessämme on aina

Tonttuveljekset Jere ja Lore Lanne.

Joulupukki toi traktorin ja lapikkaat. Inka Koskensalo 2 v.

ollut riisipuuroa ja sekametelisoppaa. Ohjeita muunlaiseenkin jouluiseen jälkiruokaan olisi mutta onko sitä tarve vaihtaa, se jääköön nähtäväksi.

Joulupöytään pukeudumme juhla-aatteisiin, vaikka olemme olleet oman perheen kesken. Se tuo yhteiseen ruokailuhetkeen juhlan tuntua. Syömme yhdessä vatsat liian täyteen ja sitten vielä vähän lisää.

”Joulun valmistelut ja yhdessä touhuaminen, siinä minun joulu mieleni salaisuus.”

Parasta jouluaattona on katsella, kun lapsen lapset odottavat silmät säihkyen ja kädet täris-ten, milloin lahjoja avataan ja todeta, että siinä asiassa en koskaan ole kasvanut aikuiseksi. Ajatellaan miten tahansa, kyllä lahjojen auki repiminen on edelleen niin kivaa.

Sanon joka vuosi, että ei sitten tarvitse ostaa tänä vuonna lahjoja ja silti saan pari pakettia. Luonnollisesti ostan itsekin pari/kolme.

Mikä on parasta joulussa?

Mielestäni ne kaksi kuukautta ennen joulua. Joulun valmistelut ja yhdessä touhuaminen, siinä minun joulumieleni salaisuus.

Joulu on kerran vuodessa ja erittäin hyvä syy pitää hauskaa yhdessä ja rauhoittua, joten laite-taan punainen lakki päähän, unohdetaan stressi ja syödään hyvin! Kerran vuodessa.

Joulu ei tule ilman piparkakkutaloa

Perheemme joulutunnelma syntyy piparkakkutaloa tehdessä

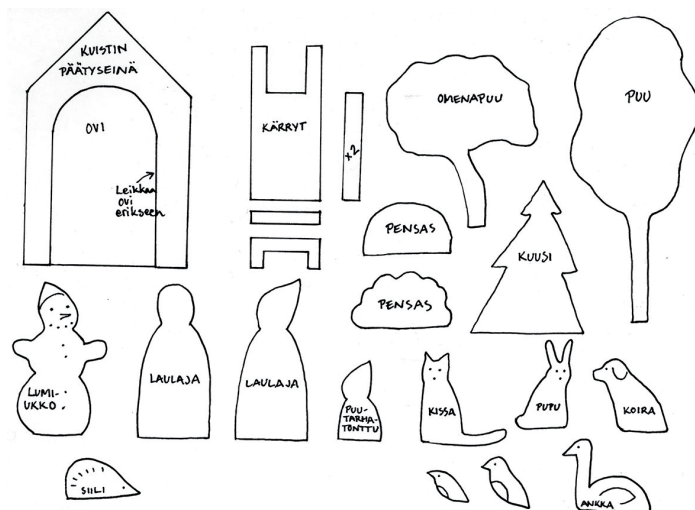
Teksti: Liisa Ojanen ja Anna Kortesoja Kuvat: Arto Ojanen

Alussa oli piparipossu ja -ukko ja -akka. Niillä oli pieni mökki ja pihalla pari kuusta. Mökki oli tukeva ja sen kattoon sopi pienin sormin kiinnittää ranskanpastilleja tai kettukarkkeja. Siitä se sitten lähti.

Noin neljäkymmentä vuotta myöhemmin piparitalon valmistus on edelleen koko perheen yhteinen jouluperinne, jota ilman joulu ei tunnu joululta lainkaan. Vuosi vuodelta taidot ja kunianhimo kasvavat ja viime jouluna päädyimme kansikuvassa komeilevaan Kankaanpään kirkkoon.

1970-luvun lopun ja 1980-luvun alun piparkakkutaloluomuksia.

Ensimmäinen tehtävä on suunnitella piparkakkutalon osat ja piirtää niiden kaavat.

Idea. Alun alkaen piparitalon mallilla ei ollut niin suurta väliä, kunhan vaan pihalla oli muitakin eläimiä kuin possuja ja niitä sai koristella. Vähitellen vaatimukset taloille ja koko piparimaisemalle alkoivat kasvaa ja muuttua yhä innovatiivisemmiksi. Mistä kaikki ideat lähtevät, on vaikea jälkeinpäin sanoa. Lähtöpisteen jälkeen niitä pyöritetään aina niin monta kierrosta, että yksikään idea ei ole enää kenenkään yhden ihmisen idea, vaan siitä on tullut yhteinen idea.

Ideoinnin peruseriaate on, että kaikki on mahdollista, tekemisen pitää olla hauskaa ja lopputuloksen hyvännäköinen. Ideointi lähtee yleensä liikkeelle kokonaisuudesta ja etenee siitä yksityiskohtiin. ”Talo” on vain yksi yksityiskohdista ja ihan aina sellaista ei suunnitelmien mahdu lainkaan.

Ideointi on ollut yhteistä puuhaa, mutta muuten roolijako on aika selkeä: Anna on pääarkkitehti, äiti rakennusmestari ja Liisa puvustaja ja lavastaja. Isän roolina on yleinen ohjeistus (”Älkää vaa sormia polttako!”) ja valokuvaus.

Suunnittelu ja kaavat. Piparitalon suunnittelussa tarvitaan sekä kokemusta kasaamisesta ja piparitaikinan käyttäytymisestä että kolmiulotteista hahmotuskykyä. Alkuun tukeuduimme vanhoihin, äidin hyväksi havaitsemiin kaavoihin, mutta myöhemmin aloimme piirtää omia kaavoja. Suunnittelussa noudatamme sääntöä, että kaikki piparitaloon laitettava pitää olla syötävää (pois lukien viime aikoina lisätyt jouluvalot).

Suunnitteluvaiheessa pitää myös todeta, mitä on mahdollista valmistaa piparista ja mitä pitää keksiä jostakin muusta. Piparitalon kaikki osat pitää yksinkertaistaa niin paljon, että valmistus piparitaikinasta on mahdollista. Liian pienet yksityiskohdat kärventyvät tai katkeavat helposti, mutta kuorrutteella ja muilla koristeilla hyvään pohjaan voi luoda loputtomasti yksityiskohtia. Kaavojen piirtämisessä pitää huomioida, miten piparitaikina uunissa turpoaa, etteivät ikkunat turpoa umpeen ja talon katosta tule niin suuri, ettei sen alta näy mitään. Niin kriittistä ei ole eläimien kanssa, koska ylisuuresta oravasta voi tarpeen vaatiessa tehdä vaikka majavan.

Projekteissamme haastavimpia ovat olleet vähän erikoisemman muotoiset rakennukset, joissa on tarvittu apua joskus yllättävistäkin lähteistä. Esimerkiksi Kankaanpään kirkon kohdalla käytimme Kansallisarkistosta sähköisesti löytyviä alkuperäisiä rakennuspiirustuksia kaavojen piirtämisen tukena. Joskus on vaihteen vuoksi

2002. Jouluseimi.

2003. "Jooulupuukkii maataan jo käyy..."

2013. Luistinradan kioskista myydään hampurilaisia ja luistelijat kiitävät jäällä.

2012. "Joouluuuyöö, juuuhlaayöö, pääättyynyt, kaaik on työö...."

2018. Piparitalon elementtien valmistusta äidin tarkassa valvonnassa. Kuvissa olevista osista kokosimme maatilan tallirakennuksen, myyntikojuja, possun, pöllön, alpakan, koiran (espanjanvesikoira), hevoscärryt ja 2 tallista kurkkivaa hevosta.

kiva tehdä vähän yksinkertaisempi rakennus, kuten vaikka jouluseimi, jonka seinät koostettiin määrämittaisista piparilankuista ja kaavoilta ei hirveän paljon vaadittu. Tai sitten luistinrata, jonne tehtiin vain pari myyntikojua.

Leipominen. Piparkakkutalotaina on hieman erilaista (kovempaa) kuin tavallinen piparitaikina. Olennaista on, että pipareista tulee mahdollisimman vahvoja ja kestäviä.

Pipareiden leipominen itsessään on hauska, mutta myös uuvuttava vaihe. Monia asioita muokataan leivinlaudalla ja erilaisten olioiden asentoja on helppo muuttaa vielä uunipellilläkin (mikä on hauskaa!). Uuvuttavaa taas on pienten ja koristeellisten ikkunoiden leikkaaminen. Tässä parhaaksi avuksi on kirurgin veitsi. Onneksi taikinan syömisestä saa kuitenkin energiaa projektin loppuun viemiseksi. Leipomisen yhteydessä voi tehdä myös uusia keksintöjä: Eräänä vuonna keksimme tehdä sulatetuista nallekarkeista lasimaalausikkunat piparitaloon.

Koristelu. Koristelu on vaihe, jossa luovuus pääsee kunnolla valloilleen. Valkoisesta sokerikuorrutuksesta, ranskanpastilleista ja kettukarkeista on ajan mittaan päästy pitkälle ja nykyisin koristeluun käytetään kaikenvärisiä elintarvikevärejä ja irtokarkkeja. Toisinaan käytämme myös esimerkiksi suolatikkuja ja kuivattuja sitrushedelmän viipaleita, kuten yhtenä vuonna toteuttamassamme polkupyörässä (kuva oikealla). Tärkeintä on että koristeet ovat syötäviä.

Viimeisenä silauksena maisema lumetetaan tomosokerilla. Joskus on tosin tainnut käydä niin, että tomosokerin sijasta on tullut siroteltua koko maiseman päälle perunajauhoa. Se ei onneksi ulkonäköä haittaa, mutta ei maistu kovin hyvältä. Koristelu muuttuu joka vuosi vähän kunnianhimoisemmaksi ja ideoita siihen tuli aikoinaan erityisesti Liisan Amerikan-vuosilta, mutta nykyisin niitä löytyy myös Pinterestistä.

Kokoaminen ja kuvaaminen. Piparitalomaiseman kokoamista varten pitää olla hyvin suunniteltu koreografia, sillä sulatettu ja paahdettu sokeri liimaantuu sekunneissa ja väärään paikkaan tai väärin päin menneyttä osaa ei ihan niin vain enää voi korjata. Joskus on kirurginveitsi tässäkin auttanut ja seinä on leikattu pohjasta irti. Monet kokoavat piparitalon sokerikuorrutella, joka on toki lapsiturvallisempaa, mutta se ei liimaa osia kiinni yhtä nopeasti ja vahvasti. Palovammojen ehkäisemiseksi äiti vahtii edelleen

Kuvan pyörässä on suolatikkurunko, mandariinikiekot ja suklaasatula.

sulan sokerin käyttöä.

Ennen kokoamista on tärkeää muistaa valmistella mahdolliset sähkötyöt, jotta valot palavat oikeassa osassa taloa eivätkä jää vain piha-kuusen oksille. Kun talo on pystytetty, muiden osien kuten metsäneläinten, puiden ja tonttujen sommittelu tehdään luovasti ilman sen suurempia suunnitelmia.

Kun koko komeus on valmis, isän on aika astua estradille. Vuosien varrella jokainen piparitalo on dokumentoitu huolellisesti ja tekniikan kehittyessä jokainen kuva on myös edeltäjäänsä hienompi.

Piparitalon tekeminen on meille hauska jouluperinne, jossa saa käyttää luovuutta, kuunnella joululauluja ja hullutella yhdessä. Ja sitä ilman joulu ei taitaisi tulla ollenkaan.

Yksityiskohta vuoden 2019 piparkakkukirkosta. Pappi toivottaa seurakuntalaiset tervetulleiksi joulukirkkoon kuuntelemaan joulun sanomaa.

Ojasen suurperheen joulualmistelut 30-luvun Veneskoskella

Leppäsläisten suvun vanhin jäsen, 94-vuotias Anna-Liisa Setänen (o.s. Ojanen), muistelee lapsuuskotinsa joulualmisteluja.

Haastattelu: Juuso Setänen

Teksti: Arto Ojanen

Maaseudulla elettiin vielä 30-luvulla lähes omavaraistaloudessa: kaupasta ostettiin vain tuotteita, joita ei voitu itse valmistaa tai kasvattaa. Anna-Liisa Setänen muistelee, että heidän joulupöytänsä oli aina runsas. Oli mm. kinkkua, rosollia, erilaisia laatikoita ja lipeäkallaa.

”Ensin tua sika tapettiin ja siitä kaikki tehtiin: mahasylyty ja isot kinkut leivinuuniin. Monta kertaa täyty tehdä kaks kinkkua. Siat oli kasvatettu itte. Äiti ne kasvatti. Yleensä ei kaupasta haettu ko kahvia ja sokeria, kun kaikki muut tehtiin itte. Käytiin myllyssä, jauhoista leivottiin kaikki itte. Ja ne lipeäkalat, ne oli hyviä, ei nykyään saa semmosta lipeäkalaa.”

Lipeäkalan valmistus oli aika monimutkainen prosessi, se vaati aikaa ja kärsivällisyyttä.

”Äiti laitto ne kapakalat semmoseen paljuun. Monta viikkoo se niitä tuhkavetes pehmitti ja pesi ja vaihto vettä.

Kapakalat tuli Porista. Meillä oli semmonen pieni kauppa, mitä äiti piti. Semmoset kauppatkustajat hommas kalat Porista ja toimitti-

Ojasen tytöt noin v. 1924. Takana Martta (vas.), Elvi, Tyyne ja Laura. Edessä todennäköisesti Helena (vas.) ja Aune.

Anna-Liisan rippikuva vuodelta 1942.

vat kauppaan. Ja äiti antoi aina niille kauppatkustajille portviiniä.”

Satakuntalaiseen tapaan Ojasen joulupöytään kuului livekalan lisäksi myös muita kaloja sekä ohranryynipuuroa ja väskynäsoppaa.

”Isä oli tottunu kotonansa syömään lihakeittoa jouluaattona. Me mukulat emme sitä syöny, mutta isälle täyty keittää.

Sitte oli rosollia ja kaloja. Itte tehtiin silakoi-ta, monta saavillista, kun oli iso perhe. Hyvää tynnyrisilliä, kaikki peraattiin itte.

Jouluna oli sitten ohrakryynipuuroa ja väskynäsoppaa taikka sekahedelmäsoppaa. Aina. Jouluna sai yölläkin syödä. Ruoka oli koko yän pöydäs. Silloin mittään noita kylmiä paikkoja ollu, muutako kuistilla pidettiin sitten peitetty-nä.”

Sahtiakin valmistettiin jouluksi sekä leivottiin monenlaisia leivonnaisia.

”Äiti teki. Ja isä sano, ettei kukaan tee niin hyvää sahtia ko äiti.

Kahvia oli, nisusta leivottiin, nisulonkia, monta kopallista. Äiti leipoi vanhempien plik-kojen kanssa aina pikkuleipiä ja baakelssia ja torttuja.”

Joulusiivous aloitettiin pirtistä jo paljon ennen joulua. Pirtin lattia oli tehty leveistä lankuista, joiden väliin jäi pienet raot. Normaalisti komea lankkulattia oli peitetty räsymatoilla. Ensimmäiseksi ne vietiin ulos tuulettumaan, jotta lattia voitiin pestä.

”Aljettiin pirtistä. Luudalla laistiin ja ämpäristä heitettiin laatteelle vettä ja harjattiin. Kunnollinen joulusiivous tehtiin. Monta päivää siivottiin.”

”Jouluna sai yölläkin syödä. Ruoka oli koko yän pöydäs.”

Ennen aattoillan ateriaa koko perhe kävi joulusaunassa. Ruokailun jälkeen laulettiin, kun odoteltiin joulupukin tuloa.

”Joulunaikaan käytiin aattona saunassa. Isä vei aina saunan lattialle olkia. Ja pikkumukulat pestiin siä ja vihdottiin. Kyllä ennen vanhaan puhtautta oli, vaikka ei ollu mittään suihkuja.

Ja sitte kun oli ruoka syöty, niin sitte äiti istu keinutuoliin ja rupes veisaan virsiä. Mutta ei se meitä pakottanu mitenkään yhtenä laulaan. Se sai laulaa joka osas. Lauloimme kaikkia joululauluja ja virsiä sitte enemmän ku äiti oli uskovainen.

Joulupukki kävi kans, mutta ei silloin mitään tilausjoulupukkia ollu. Mauno oli aina joulupukkina ja pienemmille sanottiin, että se meni viemään Taloselle maitoo.

Ja jokaiselle ostettiin joululahjoja. Naisille ja aikuisille oli paremmin astioita, niinku klasia. Mä muistan kun siskon kans, Helvi oli mua kaks vuotta nuorempi, niin siskon kans me saatiin ihanat nuket, vähän suuremmat ja itte tehtiin niille vaatteita.

Sitte meillä oli aina naapureita, kun siellä oli näitä yksinäisiä vanhoja ihmisiä, mummoja. Niitä oli syömässä jouluaattona. Niille oli lahjoja kans, kaffeekuppeja tai laseja ja joku kaunis esine.

Joulupäivänä isä ja äiti menivät hevosella joulukirkkoon. Ku me olimme pieniä mukuloita, niin ei meitä viety hevosella, ku oli pakkasta, vaan silloin mentiin taksilla.”

Anna-Liisa vuonna 1946.

Anna-Liisa ja Arvo Setänen syksyllä 2016. Kuva: Arto Ojanen.

Koulupoikien joululomakolttoset

Reino Leppänen

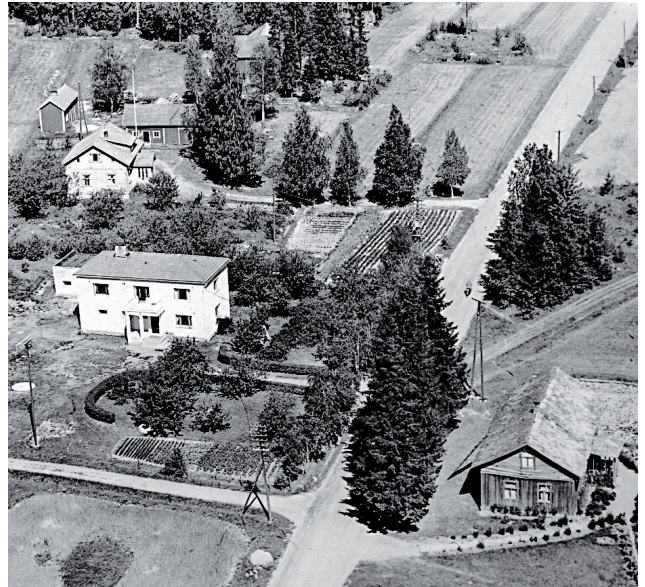
A ikakone raksuttaa 1950-luvun alkupuolelle ohjelmoituna kohti Kankaanpäästä ja pysähtyy Vihteljärven kylään. Pienessä kolmen talon rykelmässä on kolmen suunnilleen samanikäisen pojannulikan koti. Vanhin pojista on nimeltään R, muut ovat rajanaapurissa asuva V sekä maantien toiselle puolelle muuttanut A.

Toisen maailmansodan päättymisestä on kulunut runsaat viisi vuotta. Elintarvikesäännöstely on juuri loppunut vuosikymmenen taitteessa, kaupasta saa ruoka- ym. tavaraa ilman kortteja ja kuponkeja. Kahvin korvike on jo historiaa, aitoa kahvia on vihdoinkin tarjolla. Etelän hedelmiä ei sen sijaan vielä näy myymälöissä. Koteihin majoitetut siirtolaiset ovat löytäneet muualta pysyvän asuinsijansa. Elinolosuhteet ovat parantuneet, mutta edelleen on puutetta ja ahdinkoa.

Lapset kasvatetaan ”kurissa ja Herran nuhteessa”. Kotona joutuu harva se kuukausi kuulemaan lainlukua ja tiukkoja sääntöjä, joiden rikkomisesta on seurauksena satikutia. R kuuntelee yleensä kiltisti, mutta antaa piupaut määräyksille ja tekee oman päänsä mukaan. Perinnöksi saatu iivarilainen vastahankaisuus ja itsepäisyys nousevat herkästi pintaan. Joskus hän onnistuu keplottelemaan itsensä kyseenalaisista tilanteista kuiville, toisinaan taas ei.

”Perinnöksi saatu iivarilainen vastahankaisuus ja itsepäisyys nousevat herkästi pintaan.”

Koululaiset ahertavat pitkiä päiviä kansa- ja oppikoulussa, myös lauantai on koulupäivä. Mainitut koulupojat sisaruksineen ovat aikoinaan kulkeneet jalkaisin kahden kilometrin pituisen koulumatkansa alakouluun, talvella myös hiihtäen tai potkukelkkaa apuna käyttäen. Mistään koulukyydeistä ei osata uneksiakaan. Kolmen

Kesäinen kuva tapahtumapaikasta 1950-luvun alusta. Oi-keassa reunassa on kolmion muotoinen metsikkö, jonka laitaan tehtiin maitolava maantien levennykseen.

kuukauden kesäloma ja pitkä joululoma – aina nuutinpäivään saakka – ovat kaivattua vastapainoa koulutyölle.

R:n kotona kesäloma on aina kiireen sävyttämä. Liiketoiminnassa se on kiihkeätä sesonkiaikaa, jolloin lapsetkin ovat työssä jokaisena arkipäivänä. Joululomalla on toisin, silloin on aikaa tehdä sisällä tai ulkona jotakin kiinnostavaa.

Mutta mitä 70 vuotta sitten toisella vuosikymmenellään olevat keskenkasvuiset nuoret voivat maaseutuoloissa harrastaa – lukemisen ja mahdollisten soitto-opintojen lisäksi? Kodeissa ei yleensä ole muuta kuin hitaasti lämpenevä putkiradio, kaikissa ei sitäkään. Televisiosta ei ole tietoaakaan vielä vuosikausiin, muusta elektronikasta puhumattakaan. Päivisin on mahdollista tehdä hiihtoretkeä tai käydä luistelemassa sekä myös kyläillä tuttujen luona, mutta entä pitkien ja pimeiden iltojen koittaessa? Eivät kai tämän ikäiset voi seistä tumpit suorina asennossa! Mistä siis mahtaa tavata alussa mainitut pojanklopit joulun aikaan iltahämärissä?

Pahanteosta tietenkin! Siihen tarjoutuu mahdollisuus aivan heidän kotiensa välittömästä läheisyydestä maantien varresta, jossa on pieni kolmion muotoinen, Huipuksi kutsuttu metsikkö. Se sijaitsee matalahkon mäennyppylän korkeimmalla kohdalla, joka nykyään on hioutunut tasamaaksi. Metsäsaarekkeen laitaan ilmestyy 1950-luvun alussa standardimallinen katettu maitolava, jollaisia näkee sitten ympäri maata. Pömpelin suojassa on mukava lymyillä muilta piilossa – samoin kuin isojen lumikinos-

ten keskellä. Lunta on jo joulukuussa paljon, ja varsinkin lumiaurojen muovaama lumivalli tien reunassa osoittautuu erinomaiseksi avuksi urotekoihin.

Sankarit päättävät ruveta tekemään ohikulkville ihmisille salaa erilaisia kiusoja ja kepposia. He kutsuvat näitä konnankoukkujiaan ”attentaateiksi”. V on keksinyt toimille oivan nimen. Yleensä asialla ovat R ja V, joskus harvemmin R ja A, aina kaksi kerrallaan. Tyttöjä ei kelpuuteta attentaatteihin. Aluksi tarkoitus on huudella jotakin ohikulkijoiden hämmentämiseksi. Sitä varten kätkeydytään näkymättömiin maitolavan ja lumikinosten taakse – ja pysytellään hiirenhiljaa.

Ihmisiä kulkee kävellen harvakseltaan suuntaan ja toiseen, autoja hurahtaa ohi silloin tällöin. Valtaosa ajasta kuluukin ”uhrien” odotuksessa. Ensimmäinen huuto on kissan imitointia: ”Miau”. Vienolla äänellä esitetty naukuminen ei tuota tulosta, keski-ikäinen nainen ei ilmeisesti kuule esitystä. Seuraavalla kerralla ohikulkija havahtuu, kääntää katseensa Huipun suuntaan korviaan höristäen sekä lisää hieman vauhtia jatkaessaan eteenpäin. Kukaan ohi menevistä ei reagoi sen kummemmin, jokainen pyrkii vain nopeasti pois paikalta.

Pojat ovat päättäneet ruveta tekemään ohikulkville ihmisille salaa erilaisia kiusoja ja kepposia, joita he kutsuivat ”attentaateiksi”.

Muiden kotieläinten matkiminen ei osoittautu kovinkaan onnistuneeksi, joten kissan ääntelyyn palataan monta kertaa. Hyvin menneen huomionherättämisen jälkeen kinosten takana sukeutuu aina hiljainen hihitys. Panoksia nostetaan ja aloitetaan ihmisille nauraminen kovaan ääneen: ”Hah-hah-hah-haa!” Kun eräs mies pysähtyy ja tuijottaa uhkaavasti metsikköön päin,

Reino Leppänen vuonna 1950.

päätetään maahan polkea poistumistie siltä varalta, että täytyy lähteä kypälämäkeen. Lumisaateen jälkeisenä iltana polku tampataan aina auki. Erään kerran neljän naisen ja kahden lapsen joukko seisahtaa naurun kuultuaan maantielle ja jää keskustelemaan keskenään hiljaisella äänellä pariaksi minuutiksi. Tämä aika tuntuu nulikoista iäisyydeltä. Kuitenkaan kulkijat eivät puhuttele näkymättömiä häiritsijöitään, eivätkä nämä suinkaan paljasta itseään. Kenenkään ei maksa vaivaa ryhtyä kyöräämään pojanviikareita pimeässä ja lumisessa metsässä.

Attentaattien välillä pistäydytään usein muina miehinä näyttäytymässä kotona ja lämmittelemässä, jotta kukaan ei epäilisi mitään, mutta pian kiiruhdetaan huomaamattomasti takaisin toimiin – metkut mielessä. Onhan siinä sen ikäisille kylliksi elämänsisältöä: istuksia lumihan-gessa ja säikytellä ohi kulkevia ihmisiä!

Seuraavaan attentaattiin valitaan yksin kulkeva mies. Hänelle huudetaan kovalla äänellä: ”*****” (painokelvoton sana – mistähän ovat mahtaneet kuullakin). Vihainen kulkija vastaanottaa tervehdyksen heristämällä nyrkkiä. Jotkut

kävelijät eivät ole moksiskaan, mutta lopulta tulee eräs vähän maistiaisaa nauttinut. Hän lähestyy lumivallia ja murahtelee uhkaavasti. Metsän puolella haukotaan henkeä, ja mielessä käväisee pelko, että jokohan elinpäivät ovat luetut!

Tämän jälkeen alkaa pakotien parantaminen. Kuinka nokkelia R ja V ovatkaan pähkäillessään, että on viisasta jakaa polku kahteen haaraan ja syöksyä kumpikin omaan suuntaansa, jolloin takaa-ajaja hölmistyy ja jää aprikoimaan, minkä reitin valitsee! Näin pakoon luikkivilta säästyy muutama kallis sekunti, mikä saattaa pelastaa tuholta! Aikakoneen muistista löytyy tieto, että poistumisteitä ei koskaan tarvitse käyttää – onneksi.

R löytää kotinsa verstaasta erikoisen taskulampun, jota on käytetty ilmeisesti sodan aikana viestittämiseen. Siinä on kaksi liikuteltavaa guttaperkkakalvoa, joiden asentoa vaihtamalla saa näkyviin joko kirkkaanvihreän tai räikeänpunaisen valon. Kapine on kuin luotu attentaatteja varten.

Punaista valoa näyttävä taskulamppu laskeaan ajotielle ja odotetaan ohikulkijoita. Muutamat kiinnittävät siihen huomionsa, mutta yleensä ihmiset kiertävät sen, jotkut eivät ole näkevinään koko vekotinta. Mutta sitten tuleekin jälleen vihainen mies, joka potkaisee voimakkaasti kiusankappaleen syrjään. Tapauksesta viisastuneina vekarat kiinnittävät taskulamppuun narun, jota vetämällä vehje saadaan liikkumaan sivuun jonkun yrittäessä sitä potkaista. Eikä kauan kestä, kun tärppää. Nuori mieshenkilö potkaisee ja sävähtää, kun lamppu onkin siinä samassa tipotiessään.

Paras attentaatti on tekijöidensä mielestä vastaavanlaatuinen: selvästi viinalta löyhkäävä vanha mies potkaisee tyhjää – lampun vilistää kinokseen. Äijä horjahtaa pahasti liukkaalla tiellä ja on kaatua takapuolelleen. Episodia säestää kirosana niin kuin se on, ja lopulta näkyy vain hoiperteleva hahmo, joka sadatellen häipyä mäkeä alas. Mutta maitolavan takana ilo on ylimillään, vatsat hytkyvät rajattomasta naurusta.

Tapahtuman seurauksena poikaset järkeilivät, että vastaisuudessa on syytä katsoa vähän etukäteen, millainen seuraava tulija on, ettei vain kävisi kalpaten. Joku iso korsto voisi vääntää heiltä niskat nurin!

Taskulamppua käytetään joitakin kertoja myös autojen lähestyessä. Tavallisesti kuljettajat hiljentävät vauhtia nähtyään tiellä punaisen

valon, mutta todettuaan sen vaarattomaksi ajavat kuitenkin eteenpäin. Kunnes R:n setä sattuu köröttelemään hitaasti kirkonkylän suunnasta kotiaan kohti. Ansa on viritetty, ja auto tunnistetaan liian myöhään. Lamppu yritetään vetää ajoissa piiloon, mutta auto pysähtyy tien viereen ja sen ovi avautuu. A on jo vähällä säännätä päätä pahkaa livohkaan, mutta R saa hänet hihasta kiinni pitäen jäämään paikalleen. R:n setä ei kuitenkaan poistu ajoneuvosta, vaan hetken miettimisen jälkeen jatkaakin matkaansa hiljaisuuden vallitessa ulkona.

R ei voi muuta kuin toistella mielessään: ”Nyt kävi käry, nyt kävi käry!”, ja lopulta hänen tajuunsa hiipii vääjäämätön totuus: ”Pian tulee remmiä!” Hän olettaa isänsä kuulevan veljeltään tapahtuneesta ja on monta päivää kuin löyhässä hirressä pelätessään selkäsaunaa. Mutta hänen setänsä ei ota koskaan asiaa esille, poika pääsee-kin pälkähästä kuin koira veräjästä. Aikakone ei kirjaa muistiinsa, että R:n kotona attentaatit yli-päätään tulisivat koskaan ilmi.

Toisin on V:n kohdalla. Hänen äitinsä B:n kysyttyä kerran, mihin taas on niin kova kiire, V vastaa lapsellisuuttaan tai vahingossa: ”Mennään tekemään attentaatteja”. B kauhistuu, ja seurauksena on tietenkin kiivas kuulustelu. Siihen attentaatit sitten loppuvatkin. Aikamatkamekin on näin päätöksessään.

Pojan koltiaisten päähän ei koskaan pälkähäntyt, että jokainen ohitse kulkenut saattoi hyvin tietää, keitä kyseisellä mäellä asui ja ketkä näistä tempuista olivat vastuussa. Suurin osa pilan kohteiksi joutuneista ihmisistä toimi kypsällä tavalla puuttumatta mitenkään alaikäisten lapsellisiin kujeisiin ja fantasioihin. Onneksi ainakaan fyysistä vahinkoa kenellekään ei sentään aiheutettu.

Mainittakoon vielä, että seuraavana kesänä R ja V sopivat, että he pitävät vuoden tauon räkätirastaiden pesien ryöstelystä ja munien murskaamisesta, ”jotta laji ei pääsisi kuolemaan sukupuuttoon”. Asiaan ei kuitenkaan seuraavana vuonna eikä sen jälkeenkään palattu, joten heidän ”lintuharrastuksensakin” lopahti.

Takaraivossa oli vähitellen alkanut jyskyttää tietoisuus, että syyttömien ihmisten hännäminen erilaisia koiruuksia tekemällä samoin kuin lintujen häirintä eivät ole mielekkäitä eivätkä sopivia puuhia. Jännityksen kaipuu ja mielikuva-leikit vaihtuivatkin pikkuhiljaa kiinnostukseksi muunlaisista riennoista. Mutta se onkin kokonaan toinen juttu.

Helin joulunajan puuhailut

Heli Ekman

Joulut ovat muuttuneet vuosien saatossa, lapsuuteni vietin maalaistalossa, vartut-uani muutin pieneen maalaiskaupunkiin Ikaalisiin mutta lämmin perhekeskeinen hiljentyminen joulun viettoon ja joulun sanoma Jeesuksen syntymäjuhlan muistaminen ovat säilyneet.

Ensimmäiseksi adventiksi koristelemme kotia jouluvaloin, tontuin ja enkelein, siitä se joulun odotus alkaa.

Joulukortteja kirjoiteltiin äidin kanssa lukemattomia, nykyisin vielä joitakin, tervehdykset hoituvat sähköisesti tai puhelimella, kummisetäni Heikki tapasi soittaa aina ennen joulua, vaihdettiin kuulumisia ja toivotettiin hyvät joulut ja siunausta tulevalle vuodelle, tämä oli mielestäni mukava ja lämmin tapa jota olen myös alkanut toteuttaa. Essi on monina vuosina pukeutunut tonttulakin päähänsä muutamaa päivää ennen joulua, ottanut kainaloonsa kopallisen karkkeja ja nivaskan joulukortteja ja käynyt näin toivottamassa Hyvää Joulua alueellamme naapurustolle.

Joulun alla äidin askeleet on niin kiireiset, muistelen omaa äitiäni joka leipoi melkoiset määrät vuosia joululimppuja seurakunnan joulumyyjäisiin, siellä oli jo varauslistaakin Ainon limpuille. Omalle perheelle hän loihti monenlaiset herkut, Tampereelta haettiin kuivat lipeäkalat jotka hän liotti koivutuhka vedessä ja valmisti niistä maukkaan keiton aatoksi. Sen seitsemää sorttia oli tarjolla jouluna, laatikoita, isän palvaamaa kinkkua, rosollia, lihapullia, palapaistia, ohrapuuro ja sekameteliä (sekahedelmäkeitto), pikkuleipiäkin leivottiin piparkakkuja, kaksinkertaisia, Hannatädinkakkuja, kanelimuroleipiä, ässiä ja vanhojapoikia ainakin. Niitä oli sitten mukava napostella talvella kun säilyivät lasitölkeissä puorissa. Limput säilytettiin viljalaarissa jyvien seassa, ei ollut silloin vielä pakastinta!

Jouluksi piti myös lapsuudessani koti siivota katosta lattiaan, kaappeja unohtamatta, Marttana omassa kodissani teen paremman viikkosiivouksen ja perusteellisemman siivouksen teemme vasta joulun jälkeen kun kynttilänpäivän aurinko oikein valaisee, eikä polteta enää kynttilöitä,

Heli, Olivia ja Eero Ekman.

saa kerätä viimeisetkin joulutavarat kaappiin.

Nykyiseen jouluun valmistan laatikot jo hyvissä ajoin ennen joulua, leipomuksia teemme lapsen lapsien ja tyttäreni kanssa yhdessä ja aatonaaton traditioon kuuluu salaattien ja lihapullien valmistus yhdessä keittiönpöydän ääressä ketä meitä joulun viettäjiä silloin on paikalla. Lipeäkalaakin syömme ennen tai jälkeen joulun. Puuro on monesti riisistä rusinakeiton kera, sekahedelmät samoin taatelit syömme sellaisenaan.

Aattona vasta tuomme joulukuusen sisälle ja koristelemme sen, -96 vuonna jouduimme pikkupoikamme kanssa lähtemään jouluaatto aamuna keskussairaalaan käymään, vanhemmat pojat jäivät kotiin odottamaan ja lähtiessäni sanoin että tehkää ny vähän meille joulua kun olemme poissa, palattuamme puhkesin kyyneleihin, meillä ei ollut ollu useaan vuoteen jouluna rappuhakoja, (joulukuusi oli ilmeisesti ollut liian pitkä) mutta nyt oli niin siististi, kuusi oli tuvassa koristeltuna ja kaikki niin siistiä, joulu sai tulla...

Lapsena kävimme joulukirkossa aikaisin aamulla, sinne kyllä vaan heräsi vaikka se oli jo seitsemältä joskus keliolosuhteet olivat haasteelliset, paljon yönaikana satanutta lunta tai paukku pakkaset jollin jäimme kuuntelemaan radioista ”kirkonmenoa”. Nykyisin käymme useimmiten aattoiltana yökirkossa koska se on parhaiten sopinut aikatauluuni työn vuoksi, on syöty vatsa täyteen herkuja, Joulupukki on vierailut ja lahjat jaettu, jouluyö rauha saapunut, hautausmaalla ihana kynttilä valistus.

Joululahjat olivat useasti lapsuudessani oma tekemiä, sisarenikin muistelee kuinka hän pikku tyttönä joulun alla tivasi että mitä navettatöitä sillä äidillä on niin myöhään useana iltana kun

ei tule vielä sisälle ajoissa, aattona selvisi että äiti olikin kutonut Eijalle siellä villatakkia, takissa kun navetan hajua. Pikkuveljeni kanssa kun olimme pahnna pohjimmaisina niin meidän lahjamme olivat jo useasti kaupasta ostettuja, nukkeja, autoja, pyssyjä, pelejä ym.

Joululahjoja jaamme nykyisin jonkin verran, harrastuksiin ja hyvinvointiin liittyviä, ja lämpöisiä ja pehmeitä käsitöitä on taas alkanut myös löytymään paketeista.

Lämpöistä, rauhallista Koronatonta Joulua 2020 odotellessa.

Toivo Taatani

Essi Ekman

Muistan taatan aina ihanana, hänellä oli lämmin ja turvallinen ja hyväksyvä sydän joka hyväksyi ihmiset juuri sellaisinaan kuin olivat. Taatalla oli aina aikaa ja tilaa meille lapsenlapsille, hän oli kiinnostunut, kuinka lapset ja lapsenlapset pärjäävät kouluissa ja työelämässä. palvelutalossa ollessaankin hän kysyi minulta onko työsi mielekästä!

Hän opetti kunnioittamaan luontoa, marjastamaan.

Taata oli sitkeä ja sisukas suomalainen mies vielä silloinkin kun synnyin vaikka olikin lähellä 70 ikävuotta. Mummua hän kävi vanhainkodilla melkein joka päivä ilahduttamassa, vierailuni palvelutalossa muistelen lämmöllä, taataa muistellen Essi.

Essi ja Toivo-Taata

Toivo Iivari Kujansuu syntyi 21.4.1927 ja kuoli 93-vuotiaana 9.5.2020 Jämsällä.

Toivon vaimo, Aino Kujansuu o.s. Jaakkola (1924-2011) oli Oskari Mäkelän Suoma-tyttären lapsista vanhin.

Toivon täyttäessä 80 vuotta v. 2007 hänen hyvä ystävänsä, Olavi Heikkilä, piti juhlatilaisuudessa puheen, jossa hän kertoi Toivon elämänvaiheista.

80-vuotiaalle Toivo Kujansuulle

Olavi Heikkilä

Hyvä ystäväni Toivo, emäntäsi Aino, arvoisa juhlayläki.

Toivo kertoi, että kun hän syntyi 21.4.1927, olisi silloinkin ollut kännykkä hyvään tarpeeseen. 80 vuotta sitten oli aikainen kevät, kuten nytkin. Maat olivat täysin sulia ja oli täysi kärrykeli. Toivon äiti oli 37 vuoden ikäinen ensisynnyttävä. Oli kysymys kotisynnytyksestä ja kättilö oli haettu paikalle Jämsän kirkolta. Synnytys ei kuitenkaan edennyt toivotulla tavalla. Kättilö oli nuori, kokematon ja ehkä arkakin ja hän sanoi, että nyt pitäisi hakea kiireesti lääkäri paikalle Ikaalisista. Mäkelän Kalle pyydettiin hakumieheksi ja hän lähti matkalle kärrypelillä.

Vatulassa oli Näkällä puhelin ja niinpä hän poikkesi sinne ja pyysi talonväkeä soittamaan lääkärille onko hän kotona ja sieltä haettavissa. Kävi selville, että lääkäri oli lähtenyt Kilvakkalaan sairaskäynnille ja tulisi sieltä suoraan Näkälle, jossa kyytimies voisi odottaa.

Pirttijärvellä olivat kuitenkin asiat edenneet onnellisesti ja Toivo-poika syntyi normaalisti ja toivotulla tavalla. Tällöin kättilö sanoi, että nyt pitäisi lähteä kiireesti lääkäriä vastaan takasanaa, ett' lääkäri voisi palata takaisin, sillä tarve oli ohi. Taas valjastettiin toinen hevonen kärryjen eteen ja sananviejä lähti kohti Vatulaa ja ehtisi sopivasti Näkälle, kun lääkäri oli tulossa sinne. toivo oli nyt tapauksesta kertoessaan sitä mieltä, että silloin olisi ollut kännykkä hyvään tarpeeseen.

Toivon tähänastinen elämänkaari on osunut vaiheeseen, jolloin maailmassa kehitys monessa suhteessa on ollut poikkeuksellisen nopea ja voimakas. On siirrytty luontaistaloudesta rahatalouteen, lihasvoiman käytöstä huippuunsa kehitettyyn konetalouteen ja niukkuudesta kai-

kenpuoliseen yltäkylläisyyteen. Kun ajattelemme elämisen olosuhteita ja elämää Pirttijärvellä 80 vuotta sitten, on muutos tähän päivään ollut huima. Ankeutta on ollut monenlaista ja elämänolosuhteet monessa mielessä eivät ole olleet kovin loisteliaat. Peltopinta-ala on ollut aluksi vähäinen ja karjamäärä sen mukainen. Voimakas yrittämisen halu, hellittämätön työnteko ja usko parempaan tulevaisuuteen ovat kannustaneet ja vieneet elämää eteenpäin.

Oma lukunsa on ollut Pirttijärven sijainti ja eristyneisyys rintamaista. Paikka on ollut varsinainen erämaakylä. Aika, jolloin vielä kuljettiin hevosella Karhukiven mutkan ja Kärryplassin mäen kautta, ei lopultakaan ole niin kaukana. Tiet, autot, sähköt ja puhelimet, ovat tuoneetkin entisen metsä- ja syrjäkylän muun yhteiskunnan yhteyteen. Näiden kaikkien saamiseen on sinulla, Toivo, ollut suuri osuus ja näiden hyväksi olet työskennellyt. Tässä yhteydessä ei voida unohtaa myöskään Ainon työpanosta, joka Toivon rinnalla on ollut varsin mittava. Ainon touhukkuus ja hänen leipomansa lukemattomat limput ovat meidän kaikkien muistissa.

Toivon pitkää ja rikasta elämäkokemusta olen saanut itsekkin hyödyntää. Hänellä on ollut muistamisen ja kertomisen lahja ja lukemattomat kerrat olemme istuneet Kujansuun kahvipöydässä muistelemassa entisajan vanhoja asioita. Milloin on nauhoitettu metsästysjuttuja, milloin armeijan herrojen hirvenmetsästystä Pirttijärven ympäristössä, kortteeraamista ja saunomista Kujansuussa sekä kaksitoistavuotiaan tukinajoa talvisodan aikana. Joskus olemme käyneet paikan päällä katsomassa Varpeen kelmin piilopaikkaa Piittalan polun varressa, tai Pamparin ja Suorsaluoman vanhoja asuinpaikkoja. Se kaikki on ollut korvaamatonta perinteen tallennusta jälkipolville ja olen hyvilläni, että olen saanut olla siinä mukana Toivon kanssa.

Toivomme sinulle edelleen kaikkea hyvää ja monia virkeitä vuosia eteenkin päin.

**”Hänellä on ollut
muistamisen ja
kertomisen lahja.”**

Liisa Mäkipää o.s. Leppänen in memoriam

Terttu Rantala

Liisa Mäkipää
16.12.1927–16.5.2018

Liisa Mäkipää oli yksi innokkaimpia sukuseuran perustajia ja puuhaajia, ja loppuun asti hän puolusti sukuseuraa ja sen asioita. Hän oli todella sitkeä, sairasteli paljon koko ikänsä ja silti eli sisarusparvensa nuorimpana toiseksi vanhimmaksi, vain Tyyne ennätti edelle.

Liisa oli Juhon ja Hilman 12-päisen sarjan nuorin, mieheni Pekka Rantala on vanhimman sisaren Laimin nuorempi poika, vain vajaa 3 vuotta Liisaa nuorempi, ja he olivat lapsina paljon yhdessä. Myös aikuisina he olivat sukulaisista ehkä lähimmät omien sisarusten jälkeen.

Liisa oli nuorena Kankaanpään puhelinkeskuksessa ”sentraali-Santrana” eli puhelinvälittäjänä ja siellä he ilmeisesti tutustuivat. Esko oli puhelinyhtiön teknillisenä johtajana ja automatisoi puhelinkeskuksen, jolloin Liisa jäi kotirouvaksi. Lapsia he eivät surukseen saaneet, dalmatialaiskoira Sebu heillä oli pitkään lemmikkinä. Omakotitalossa ja ihanassa mökissä Madesjärvellä riitti kyllä puuhaa.

Liisa oli kuten muutkin sisarukset erittäin taitava käsistään, hän virkkasi, kutoi kankaita ja teki kauniita koruompeleita. Meillä on muistona tästä pellavaiset ruokailuhuoneen tuolien selkänöjapäälliset, jotka on tehty (Liisan luvalla) hänen meille antamistaan reikäommelkoristeisista tyynyliinoista, jotka hän oli paitsi tehnyt myös kasvattanut pellavan, käsitellyt, kehrännyt ja kutonut kankaan.

Yksi asia, joka pitää ehdottomasti mainita:

sekä Liisa että Esko olivat kuolemaansa asti täysin teräviä ja asioista hyvin perillä. Siitä minusta on aika hyvä osoitus kaunis puhe, minkä Liisa piti Eskon arkun äärellä miehelleen. Harva pysyy siihen!

Vanhin poikamme on Liisan ja Eskon kummi-poika, joka sekin osoittaa meidän läheisyyttämme.

Liisan myötä katosi meiltä viimeinen side Kankaanpähän! Enää on vain hautausmaalla tuttuja.

Muistelmia äidistämme Liisa Lahja Passilahdesta o.s. Jaakkola

Äitiä muistelleet lapset:

Anneli Haanpää, Aile Lahti, Ari Passilahti, Anita Passilahti, Aija Juopperi ja Aki Passilahti

Aitimme kuuluu 'Leppäsläisiin' Frans Oskari Mäkelän sukuun.

Vanhemmat: Suoma Mariaana ja Juha Nikolai Jaakkola. Lapset: Aino Ihanelma 1924, Sakari Armas 1926, Anna-Liisa 1928, Liisa Lahja 1929, Anna Kyllikki 1932, Matti Kalevi 1934, Hilikka Anneli 1936, Jukka Kalervo 1937, Anja Anelma 1938, Maija Ilona 1940, Pentti Nikolai 1943 ja Irja Tellervo 1945. Sisaruksia äidillä on ollut kaikkiaan 13.

Avioliitossa Kustaa Henrik (Heikki) Passilahden kanssa 1950-2012 (kuoli 8.4.2013). Meitä lapsia: Anneli, Aile, Ari, Anita, Aija ja Aki. Lastenlapsia 14 (lastenlastenlapsia 14): Jari (Miro, Meea ja Mila) ja Piia (Eetu, Eino ja Eero). Toni (Ella) ja Jessica (Valtteri, Vilma ja Viljami). Johanna, Jalmari, Artturi ja Aurelia. Emilia ja Otto. Antti. Jani (Lyydia, Olivia ja Nooa), Niko ja Katja (Veera).

Nuoruusaikana äiti oli Kahila-Mäkelässä piikana. Äiti oli taitava ja nopea kaikissa töissä joten taustalta löytyykin kuuluisaa suutari-sukua.

Äiti sai hyvää oppia Kokemäen Kotitalouskoulussa, jossa isä oli Maamieskoulussa ja he tapasivat siellä myös toisensa. Siellä isä kiinnitti huomiota tummaan, kauniiseen ("nappisilmään"), ahkeraan ja lahjakkaaseen Liisaan ja sai hänet omakseen. Isäni ajoi pyörällä Jämijärvelle

tapaamaan äitiäni. Heidät vihittiin kahden todistajan läsnä ollessa Jämijärvellä. Suoma-mamma ei olisi Liisaa mielellään luovuttanut Heikille, sillä Liisa oli ahkera työntekijä. He aloittivat maanviljelijöinä isän kotitilalla Noormarkun Lassilan kylässä ja saivat ensimmäiset lapsensa Annelin ja Ailen.

1950- luvun alku oli varmaan perheessä vaikeaa aikaa, sillä isä sairastui keuhkosairauteen ja joutui joksikin aikaa sairaalaan. Miten Liisa tuli toimeen kahden pienen tytön kanssa? Hän alkoi ommella kyläläisille vaatteita. Talossa asuivat myös isän äiti Elle ja isän nuorempia sisaruksia. Merkittävä tapahtuma oli perheen ensimmäisen pojan Arin syntyminen.

”Vasta kotoa läh-
dettyämme taju-
simme mitä on tulla
koulusta tuoreen
ruisleivän tai pullan
tuoksuun kun äiti
oli aina kotona.”

Anneli ja Aile muistelevat 50-lukua: ”Jos isä oli lähtenyt metsätöihin, niin äiti herätti meidät aamulla kouluun. Hyvältä maistui jo silloin äidin hauduttama ruispuuro. Meillä oli kolme, neljä lehmää ja samassa navetassa oli mamman lehmät.”

”Sunnuntaisin poljimme viemään kioskille (jota isä piti) äidin munkkeja, joita haettiin myös kaukaa järven takaa ja siitä tuli ylimääräistä tienestää perheellemme. Äidin sukulaiset Helsingistä tulivat kylään niin piti olla suolattua lahnaa jonka isä oli kalastanut. Äiti sai kaikkia ruuat maistumaan ja kaikista jäännöksistä hän tuunasi mitä ihanampia makuja sillä mitään ei haaskattu. Yleensä äiti istui pöydän päässä lähellä keittiötä, että voi tarvittaessa passata meitä. Ruoka oli kauniisti esillä ja äidillä oli kauneudentajua. Lasten mennessä naimisiin, äidin sortteihin lisääntyi vävyn tai miniän lempiruoka ja niin jatkui lastenlastenkin kohdalla ja siitä ei tingitty. Vasta kotoa lähdettyämme tajusimme mitä on tulla koulusta tuoreen ruisleivän tai pullan tuok-

Liisa Lahja Passilahti 17.12.1929–22.12.2012

suun kun äiti oli aina kotona. Äiti tiesi myös yrtit ja luonnonvitamiinit. Meillä syötiin ketunleipää, voikukkaa, piharatamoa ja suoraan kuusesta imeskeltiin kuusenkerkkiä. Puutarhan marjat ja omenat syötiin mahdollisimman paljon tuoreena ja loput säilöttiin. Talviomenat käärittiin sanomalehteen vinttiin ja jouluna herkuteltiin.”

”**Meillä ei** ollut mitään inhokkiruokaa. Oli sitten vaikka verilettyjä, pääsylvettyä tai klimppisoppaa, kaalikääryleitä, karjalanpaistia, jauhelihalaatikkoa, silakkapihvit, mämmiä, ryynimakkaraa uunin jälkilämmössä. Makkaroita syötiin harvemmin, oli gotleria, metwurstia, lauantaimakkaraa ja hevosenmakkaraa. Makkaroita kuumennettiin maustevedessä. Viiliä tehtiin usein ja sen kanssa talkkunajauhoa. Ternimaidollakin herkuteltiin. Rouskuteltiin porkkanaa, lanttua ja naurista. Lapsille raaputeltiin omenaa. Ihan kuin tee olisi maistunut silloin isosta kattilasta maustettuna paremmalta. Jaffaa ja jäätelöä saimme joskus kesällä erityisesti heinänteon aikaan.”

”Mukavia olivat Jämin reissut. Muistan, että joskus menimme mummulaan linja-autolla. Mieleen painuvia ovat lehmien paimentaminen Jämin maastoissa. Nukuttiin aitassa, jossa säilytettiin mm. vaatteita orrella. Toisessa aitassa muistan olleen hyvät lihantuoksut. Mukavaa seuraa olivat siellä tädit ja enot, jotka meitä hauskuttivat ja kiusoittelivat. Suoma-mamma valmisti joskus karjakeittiössä saippuaa, jonka tuoksu jäi mieleen. Käydessämme mamma tai

tyttäret olivat aina tehneet hyvän keiton ja jotain saimme aina pakastimesta tms. tuliaisiksi kotiin palattuamme.”

”**Ompelukone oli** keittiössä ahkerassa käytössä. Usein meidän päätepuvut jäivät viimeiseen iltaan. Muistoissa on äidin tekemät mollamaijat. Ollessani nuori muistan kuinka äiti nukitti ryijyä ja loppulankoista tyynyä. Nyt tämä Tuhkimo-ryijy on jo aikansa elänyt.”

”Voi sitä taitoa” kangas pöydälle mitalla mitausta nuppineulat merkiksi ja sitten vain kangas saksilla palasiksi. Siitä se mekko, pusero tai muu sellainen tuli valmiiksi. Äiti oli suosittu ompelija kylällä ja sisaret tuli joskus kassi täynnä kankaita, olivat viikon ja lähtivät valmiiden vaatteiden ja täysinäisin vatsoin kotiinsa. Muistan joulunajan, kun seuraavan päivänä oli joulujuhlat koulussa. Annelin ja minun vaatteeni oli vielä kankaana illalla nukkumaan mennessä, äiti lohdutti ja niin oli aamulla henkarissa ihanat joulujuhlamekot. Äidillä oli hyllypaperin alla aina rahaa jota hän käytti meihin lapsiin. Isä oli nuuka ja ilmoitti aina vintin olevan täynnä kenkiä ja muuta tarvittavaa. Ja vielä vanhoina päivinä jos sa-
noin äidillä olevan hienon puseron tai villatakin tai sukat tms. sieltä tuli heti otatko saat tämän. Hän ajatteli aina muita. Ja työ oli lääke, jota äiti korosti ja hänessä oli voimaa niin fyysisesti kuin henkisesti. Me lapset saimme elää niin rakkaudessa ja vapaassa ilmapiirissä, oikeassa suhteessa. Saimme valita myös jumalasuhteemme jokainen yksilönä ei koskaan pakoitettu.”

”Hän ajatteli aina muita. Ja työ oli lääke, jota äiti korosti ja hänessä oli voimaa niin fyysisesti kuin henkisesti.”

”**Puhtauteen liittyi** myös ettei navetan haju tullut kotioloihin. Navettavaatteet olivat saunan eteisessä ja äiti pesi itsensä navetasta tullessaan. Äidin kasvatusmetodit olivat rauhanomaisia ei korottanut ääntään vain jos piti kuulla pirtistä navettaan. Jos vesi oli ämpäristä loppu äiti mai-

nitsi siitä, jos ei lähdetty hakeen niinhän meni itse. Neuvo, jota hän korosti tee hyvin mitä teet ja pura jos on virhe. Neuvoja tuli juuri sopivissa paikoissa ja kysyessä mutta usein äiti oli hiljaa ja nautti isän puheesta ja seurallisuudesta. Laskutaito oli äidillä 10 ja siitäkin olemme lapset saaneet geenimme.”

60-luvun alussa tapahtui sellaista ikävää, että ukkonen tappoi tilan lehmät. Isällä oli ollut auto mutta hän myi sen. Myös 60-luvulla syntyneiden Anitan, Aijan ja Akin lapsuus oli kuitenkin onnellinen ja turvallinen. Äiti oli aina kotona puuhaamassa jotain: laittamassa ruokaa, ompelemassa, hoitamassa kotia tai navetassa lehmää lypsämässä. Äiti laittoi aina hyvän kahvipöydän kun joku tuli käymään ja kävijöitä riitti lähes joka päivä. Ehkä olisimme halunneet että äiti olisi jutellut enemmän kanssamme tai ottanut useimmin syliin, mutta suurperheen äitinä ja maatilan emäntänä hänellä oli niin paljon työtä että aikaa ei riittänyt.

Aija muistelee että äiti oli turvallinen ja huolehtiva. Hän hoiti kun sairastuttiin. Koulusta tullessa oli aina maittava ruoka valmiina. Äiti ompeli hienoja vaatteita: merimiesasun, farkut, satiini hameen ja puseron ym. Aamuisin äiti joskus kampasi hiukset ennen kouluun lähtöä. Hän oli avulias etenkin naapureita ja sukulaisia kohtaan. Aija luettelee äidin tekemiä herkkuruokia: ruisleipä, kakko, peruna- ja piimälimppu, pullapiirakat, kaalikääryleet, keitetyt ahvenet, silakkalaatikko, mämmi, vispipuuro, veripalttu, kotikalja, omenahillo, musta- ja punaherukkamenut, leipäpuuro, köyhät ritarit, letut.

Akin herkkuruokia: ”Voi sitä joulupöytää, kaikille muisti vielä erikoisherkut tehdä mistä kukin pitää. Isän munaplätyt, rahkapuolukkapullat, silakkaleipä, perunapiirakat, lihapiirakat, klimppisoppa, kotikalja, iso uunipellinkokoinen kakko, suolalahna, paistettu hauki aina tuli jotain uutuusruokia ajan mukaan jotka äiti vielä paranteli.” Aki kirjoittaa, että äiti oli erittäin taitava suunnittelija, teki kaavat vaikka autonpenkkien suojista ja ompeli ne ”Jos äiti joutui korottamaan ääntä tai kieltämään jotain me lapset porasimme kun oli äidin mieli pahoitettu, onks se jotain kunioitusta.”

Anita tykkäsi kansakoulusta lähtien lukea kirjoja. Niinpä hän usein istui lukemassa kun äiti puuhasi jotain. Silloin isä sanoi, että pitäisi tehdä muutakin kuin lukea mutta äiti puolusti Anita

ja sanoi, että ”antaa tytön lukea.”

Loppuaikoina äidin muistisairaus heikensi terveyttä ja käsityöt ja muut arkityöt eivät enää onnistuneet. Meille hän joskus muisteli vanhoja loruja, mitä oli nuoruudessaan oppinut ja muisti hyvin. Äiti oli Ailen kanssa Tampereella aivokuvauksessa ja löytyi mustia aukkoja joista myöhemmin todettiin Alzheimerin tauti. Isä toimi omaishoitajana ja äiti oli loppuvuodet Mäntylinnan vanhainkodissa johon hänet siirrettiin viereisestä Noormarkun sairaalasta. Vanhainkodissa hän sai MRS-bakteeri-tartunnan ja hän oli loppuajan Liinaharjan vanhainkodissa Porissa.

Äidin liikunta heikkeni ja hän oli petipotilaina. Hän söi vielä itse ja lautasensa tyhjäksi. Äidin huumori tuli esiin vielä loppuvuosina, kun käytiin äitiä katsomassa ja isä kysyi, muistaako äiti kenen kanssa tultiin katsomaan, äidin vastaus: ”kyllä minä muistan, kun olimmehan yhdessä sitä tekemässä”. ”Kyl ne täältä pian kottiin laittaa ko syödään ja maataan vaan mikä täällä olles.”

Joskus 60-luvun lopulla Pöyhönen tuli pastoriksi Lassilaan niin äiti meni kotona polvilleen ja antoi elämänsä Jeesukselle. Aile muistaa että äiti sanoi vakavasti: ”ei saa hyljätä isiensä kirkkoa.”

Ari kirjoittaa: ”Nyt itse jo paljon kokeneena uskon, että usko Jeesukseen oli äidin elämänvoiman salaisuus. Hän oli kokenut syntien anteeksisäämisen Jeesuksen veressä. Eli oli syntynyt Jumalan lapseksi. Äidillä oli ilo Herrassa, jonka avulla vaikeatkin hetket läpäistiin. Hän koki kutsumukseksi olla perheen äiti miehensä rinnalla ja palvella muita niillä lahjoilla joita oli saanut. Varmasti äiti myös vei meitä rukouksessa Taivaan Isän eteen. Jumalan armo on ollut suurta meitä kaikkia kohtaan äidin kautta. Siispä Kiitos ja Kunnia Sinulle Jeesus äitimme Liisa Lahjan elämästä täällä ajassa ynnä iankaikkisesta iankaikkiseen sinun luonasi Taivaassa”.

”Äidillä oli ilo
Herrassa,
jonka avulla vai-
keatkin hetket lä-
päistiin.”

”Se on poika Manu vaan”

Näillä sanoilla isäni esitteli itsensä tulevalle vävypojalleen, Tuomas Sepälälle, heidän tavatessaan ensimmäisen kerran.

Teksti ja kuvat (paitsi taata 7 v.): Arto Ojanen

Mauno Artturi Ojanen, lähipiirille taata, oli vaatimaton ja itseään korostamaton mies. Hän ei viihtynyt etualalla, vaan pysytteli mielummin sivummalla. Tilaisuuden tullen hän oli kuitenkin hyvä seuramies, jolla oli monenlaisia tarinoita kerrottavanaan.

Kun valmistelin esitystäni taatan muistotilaisuuteen, pyysin kaikkia 13 lastenlasta kertomaan kolmella sanalla, mitä heille tuli ensimmäiseksi mieleen taatasta. Vastaukseksi sain mm.: tarinat, kirjat ja lukemisen tärkeys, sanaristikoiden ratkonta, linnut ja luonto yleensä, shakki, hyvä muisti, lempeys, tasapuolisuus, vihtojen teko ja saunominen, puuhailu lastenlasten kanssa, kaikenlainen rakentelu ja nikkarointi...

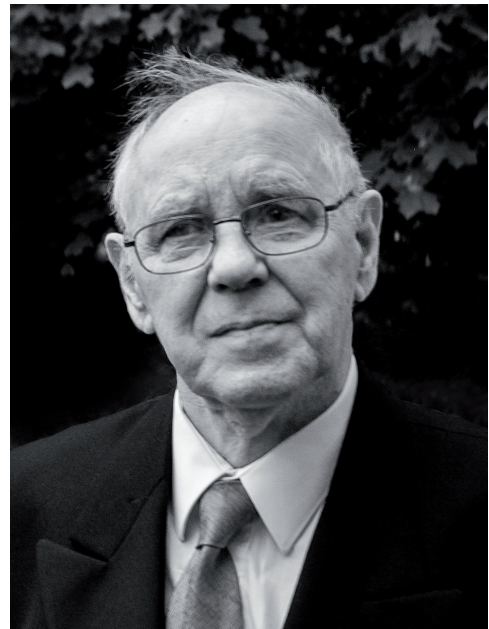
Taata syntyi elokuussa 1924 kauppiasperheen 9. lapsena Kankaanpään Veneskoskella, jossa hänen vanhempansa, Hilda ja Iivari Ojanen, pitivät pientä kyläkauppaa.

Taata n. 7-vuotiaana.

Kun taata oli käynyt kansakoulua 6 luokkaa, naapurin poika oli yllyttänyt taataa pyrkimään oppikouluun. Hän oli käynyt sitä jo vuoden ja hänen mielestään olisi mukavampi käydä siellä pyörillä yhdessä.

Taata kävi pyrkimässä, puhumatta vanhemmilleen asiasta mitään, mutta ei selvittänyt pääsykoetta. Kompastuskiveksi koitui lauseenjäsennys, jota Veneskosken koulussa ei oltu opetettu ollenkaan. Entinen rehtori, rouva Sevio, ymmärsi asian ja puhui taatan valinnan puolesta. Ehkä asiaan vaikutti sekin, että Tyyne-sisar oli ollut koulussa aikaisemmin ja Iivari-isä oli yhteiskoulun kannatus-

Mauno Artturi Ojanen

Taata

- Syntyi 17.8.1924 Kankaanpään Veneskoskella.
- Vanhemmat, Hilda o.s. Leppimäki ja Iivari Ojanen (ent. Kortesoja).
- Veneskosken kansakoulu 6 luokkaa.
- Yhteiskoulu 1941, Kankaanpään Yhteislyseo.
- Asepalvelus, upseerikoulu, jatkosota ja Lapin sota 1943–45. Sotilasarvo, luutnantti.
- Merkonomi 1950, Porin kauppaoppilaitos.
- Kansakoulunopettajan sijainen Ahlaisissa, Luvialla ja Jalasjärvellä 1950–56.
- Myymälänhoitaja ja myymäläpäällikkö Karviassa ja Eurassa 1956–85.
- Puoliso 1949, Kirsti Unelma Ojanen o.s. Leppälä (1926–2014).
- Lapset: Arto, Arsi, Arja, Ari ja Kirsi.
- Miniät ja vävyt: Pirjo, Maritta, Olli, Merja ja Tuomas.
- Lastenlapset vanhimasta nuorimpaan: Suvi, Anna, Inka, Janne, Liisa, Lasse, Laura, Timo, Outi, Sakari, Eetu, Reetta ja Konsta.
- Kuoli 8.5.2019 Eurassa 94-vuotiaana.

yhdistyksen jäsen. Lopulta taata pääsi kuin pääsikin kouluun, jonka hän aloitti syksyllä 1937.

Oppikoulu oli tuolloin 4-vuotinen. Taata sai oppikoulun päästötodistuksen välirauhan aikaan ollessaan 16-vuotias. Hänellä oli ajatuksena jatkaa lukiossa, mutta sodan puhjettua kesäkuussa 1941 suunnitelmat muuttuivat.

Taata lähti 19-vuotiaana suorittamaan asevelvollisuuttaan Keravalle, sai komennuksen rintamalle, haavoittui Vuosalmen vastaiskussa,

suoritti upseerikoulun ja joutui kokelaana vielä Lapin sotaan.

Sodan jälkeen taatan suunnitelmissa oli aloittaa opinnot rakennusallalla, mutta hän päätyi lopulta Porin kauppaoppilaitokseen, jossa hän tapasi tulevan puolisonsa Kirstin.

Perheen perustamisen jälkeen taata toimi kuusi lukuvuotta kansakoulunopettajan sijaisena, mutta vaihtoi sen jälkeen liikealalle. Vuonna 1961 perhe muutti Karviasta Euraan, jossa he viettivät koko loppuelämänsä.

Takarivissä päiväkirjat ja etualalla politiikkavihot.

Jäätyään eläkkeelle vuonna 1985 taata alkoi pitää päiväkirjaa. Sitä hän jatkoi noin 30 vuotta. Hän kirjoitti muistiin päivittäin kaikki tärkeimmät tapahtumat: säätilan, mitä mummu ja hän olivat tehneet, mitä lintuja tai muita eläimiä he olivat nähneet, kuka/keitä oli käynyt tai soittanut, lukemansa kirjat jne. Erikoista oli, että usein hän kirjoitti päivän tapahtumat riimitellen.

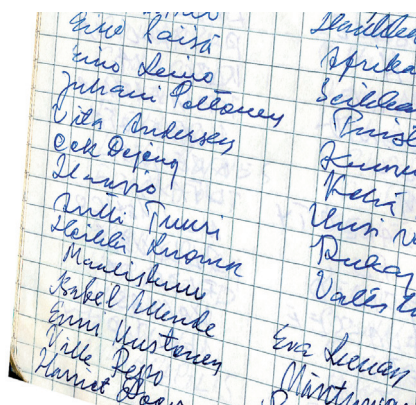
*Jo reilusti syksyssä ollaan,
astelasi putosi melkein nollaan.
Illalla kurkut säkeillä peitin,
ja lisäksi vanhoja mattoja heitin.
Kun aamulla lasista ulos luuraan,
perunamaakin on mennyt kuuraan.*
(Päiväkirja syksyllä 1989.)

Taata oli jo nuorena innokas kirjoittaja. Hän kirjoitti kronikoita mm. Veneskosken vappujuhliin ja kuvaelmia armeija-ajan illanviettoihin. Myöhemmin hän kirjoitti Leppäsläiseen mm. Hilda-äidistään, muisteluksia sukulaisten tapaisista, Veneskosken kaupasta, armeija-ajastaan sekä perheen Ahlaisten vuodesta.

Vuosituhatien vaihteessa vein taatalle vanhan tietokoneen tarkoitukseni saada hänet kirjoittamaan lyhyitä juttuja omasta elämästään. Näytin hänelle perusasiat koneen toiminnasta ja ehdotin hänelle muutamia aiheita, joista toivoin hänen kirjoittavan. Taata innostui hommasta.

Itse kirjoittaminen ei tuottanut hänelle sanottavia vaikeuksia, olihan hän aikoinaan kauppaopistossa harjoitellut konekirjoitusta. Hän napputeli muistiin kymmeniä sivuja tekstiä omasta lapsuudestaan ja perheemme vaiheista.

Taata oli lukumiehiä. Hänellä oli aina jokin kirja menossa, monesti useampikin. Hänen skaalansa oli laaja, kuten viereinen lista vuodelta 1991 osoittaa. Kotimaiset klassikot olivat taatan lempikirjallisuutta. Hän oli opettajana ollessaan

hankkinut kaksi eri kirjasarjaa suomalaisten kirjailijoiden valittuja teoksia, jotka hän elämänsä aikana luki useaan otteeseen. Uudemmissa kirjailijoista Kalle Päätalon tuotanto oli hänen mielilukemistoaan.

Taata listasi kaikki lukemansa kirjat päiväkirjoihinsa. Esimerkiksi vuoden 1990 aikana hän oli lukenut peräti n. 150 kirjaa, siis kirja melkein joka toinen päivä. Hän myös arvioi lukemansa kirjat asteikolla aika hyvä (+), hyvä (++), tykkäsin (+++) ja lässyn lässy (-).

Omitte lapsilleen ja myöhemmin lastenlapsillekin taata aina painotti lukemisen ja koulunkäynnin tärkeyttä. Vanhempamme kouluttivat kaikki viisi lastaan ylioppilaiksi, vaikka se 60-luvulla vaatikin isoja taloudellisia uhrauksia.

Taata oli hyvä tarinankertaja. Lastenlapset muistelevat lämmöllä hänen kettutarinoitaan ja kertomuksia entisajan kaupankäynnistä. Koska hän vietti koko lapsuutensa ja lähes koko nuoruutensa ”kaupan tiskin takana”, hän pystyi hy-

Perheen kuopus, Kirsi, pääsi ylioppilaaksi vuonna 1984.

vän muistinsa ansiosta kuvailemaan ihmeellisen tarkasti entisajan kaupankäyntiä, myytävänä olevia tavaroita ja asiakkaitakin.

Omasta lapsuudestani päällimmäisenä tulee mieleen taatan Veneskosken mummulassa järjestämät retket läheiselle ”Haltiavuorelle”. Koko serkkulauma marssi taatan perässä ”vuorelle”, jonne pääsi vain tiettyjen portinavaamisseremonioiden jälkeen. Koko retki oli aina oma pieni tarinansa.

Lukemisen ja kirjoittamisen lisäksi taata harrasti haastavien sanaristikoiden ratkaisemista. Jokainen meistä perheenjäsenistä varmasti muistaa, kuinka hän viikonloppuisin ristikkoja ratkoessaan etsi vihjeiden ratkaisuja eri tietokirjoista ja myöhemmin myös tietokoneelta. Taatalle oli kertynyt mappikaupalla ratkottuja Hesarin ristikoita, joita hän mielellään esitteli kaikille kiinnostuneille.

Useana vuotena hän osallistui epävirallisiin ristikonratkonnan SM-kisoihinkin, joita eräs iltapäivälehti järjesti. Ainakin kerran hän pääsi ihan loppusuoralle asti, mutta karsiutui loppukahinoista hitaamman ratkonta-aikansa perusteella. Viimeisinä vuosinaan hän joutui luopumaan rakkaasta harrastuksestaan, kun monet vaivat estivät ratkonnan.

Luonto oli taatalle erittäin tärkeä. Keväisin hän odotteli innolla, koska peltoaukeaman reunalla ensimmäiset kurjet ilmoittavat tulostaan ja koska västäräkki tai kottarainen ilmestyy pihapiiriin. Päiväkirjoista löytyy tarkat kuvaukset muuttolintujen tulosta. Esimerkiksi 17.4.2001 taata kirjoitti, kun hän oli nähnyt kevään ensimmäiset kurjet: ”Kurjet pellolla astelevat ylväästi. Ei ole västäräkkiä näkynyt.”

Taata ja viikonloppuristikko. Kuva: Arja Pitkänen.

Vuosikausia hän osallistui Helsingin yliopiston järjestämään pihalintujen talvilaskentaan, jossa päivittäin merkattiin ylös kaikki ruokinnalla vierailleet lajit ja niiden määrät. Ruokintapaikkoja, ”lintukioskeja”, taatalla oli useita, yksi maakuuhuoneen ikkunan takana. Päiväkirjoista voi lukea, että joinakin kovina pakkastalvina taata pelkäsi ”lintujen syövän hänet vararikkoon”, kun auringonkukan ja kauran siemeniä piti jatkuvasti ostaa lisää. Taatan suosikkilintuja oli mm. hömö- ja kuusitiainen, pähkinänakkeli ja kurki.

*Lintukioskilla kovin nyt kauppa käy,
mutt nakkelia ei missään näy.
Tuli sitten illansuussa,
pää alas päin killui puussa.*

(Päiväkirja syksyllä 1996)

Vanhempiemme pihapiirissä oli paljon koi-
vuja ja lähes joka koivussa oli linnunpönttö. Pikkusiskoni Kirsi kirjoitti taatalle antamaansa valokuva-albumiin kuvatekstin: ”Kotona (mummulassa) oli hurjan paljon taatan tekemiä linnunpönttöjä. Ne nimettiin aakkosjärjestyksessä Aaltonen, Björklund ... Österman ja toistakin kierrosta päästiin alkuun. Joka kevät seurattiin, missä järjestyksessä perheet muuttivat – tuliko ensin Koivumäki vai Aaltonen.”

Syksyisin taata seurasi tarkkaan, kun kurjet aloittivat muuttomatkinsa etelään.

*En tiirannut taivaalta Otavan sarvea,
vaan laskin valtavaa kurkiparvea.
Kolmisen sataa meni etelää kohti,
”Isoääni” joukkoansa taidolla johti.
On kauniita olleet syksyn säät,
jo linnut muuttaa, sa yksin jäät.*

(Päiväkirja syksyllä 1989)

Samalla tavalla hän kirjasi muistiin kaikki muutkin näkemänsä eläimet: hiiret, rotat, jänikset, lumikot, hirvet, peurat, ketut jne. Tätä tarkoitusta varten taatalla oli oma vihkonsa, jonka hän oli nimennyt ”Rottavihoksi”.

Tärkeätä taatan fysiikalle ja psyykkeelle oli touhuaminen kaikenlaisissa piha- ja puutarhatoissa. Hän viljeli perunaa koko lähisuvun tarpeisiin sekä monenlaisia marjoja, vihanneksia, kurkkuja ja tomaatteja. Lumitalvina isossa pihapiirissä riitti runsaasti lumitöitä.

Keväisin ja syksyisin taatalla oli jokavuotinen puusouvi kotipaikkansa lähimetsässä. Hän oli sopinut muutaman paikallisen naapurinisännän

Pe 24.6. Juhannusaatto

*Oi kaunista maata niin kaunista kesää,
kun keinussa seurailen talitintin pesää,
kun poikasiaan ruokkivat emot.*

*On kahden kotona mummu ja taata,
pihapöydältä kahvia särpivät
ja sauna lämpiää syrjässä pihan.
Jo kukkivat koiranputket valkoisenaan
ja reunalla ojan on akileija,
niin yksinään ihan.*

*On juhlaa myös meidän Iiriksillä,
niin juhlivat ne sinisenään
ja angervot seinällä kellarin
ja nupuillaan päivänkakkarat
ja sitten juhannusruusu,
joka puhjennut kukkamereen valkoiseen
kuin morsian huntuiheen.*

*Lupiinit heiluttelevat häntiään
seinän vieressä
ja katajan juurella.*

Niin että kavereita meillä on, vaikka lapsilla
ja perheillä on menoa kotona.

Huomenna saapuvat Arton ja Arin porukat.
Arja on pyöräretkellä, Artot on häissä,
Arit tulee huomenna, Kirsi heiluu Kuhmossa
ja Arsilla on vieraita.

Juhannusaaton sää: aamupäivä kaunis aurin-
koinen, hellettä +27, i.p. pilvistä.

Ukkonen jylläsi kun saunottiin. Niin se jylläsi,
että rikkoi jakorasian ja puhelin tuli mykäksi.

(Päiväkirja juhannuksena 1988)

kanssa, että kun hän harventaa heidän metsiän-
sä, hän saa vastineeksi raivaamansa puut. Tällä
tavoin hän hankki talon polttopuut ja sai ylläpi-
dettyä erityisesti fyysistä kuntoaan. Kun rangat
saatiin naapureiden avustamina ajettua pihaan,
alkoi niiden sahaaminen ja halkominen. Klapi-
tinki puukasan äärellä olikin yksi taatan lempi-
puuhista.

*Kaunis ilma on
työhalu suunnaton.
Puita halki vaan
kirveellä hutkitaan.*

(Päiväkirja keväällä 2000.)

Kaikenlainen käsillä tekeminen oli taatalle
tunnusomaista. Kun lasten perheet tarvitsivat
remonttimiestä, taata oli aina valmis auttamaan.

”Aina” jonkun huushollissa purettiin vanhaa tai
rakennettiin uutta, koolattiin, lyötiin lautta lat-
tiaan, paneloitiin, asennettiin ikkunoita tai ovia.
Kun tarvittiin taatan apua, hän pakkasi välittö-
mästi mummun ja työkalunsa autoon ja kaasutti
työmaalle.

Usein hän vei tuliaisina itse valmistamiaan
tavaroita, kuten leikkuulaudan, kirveenvarren,
saunajakkaran, koronapelin, saapasrengin, lei-
vinlaudan, linnunpöntön, hattuhyllyn tai vaikka-
pa vihdan.

Kaikenlainen puuhailu lasten kanssa oli taa-
talle erityisen mieluista. Jokainen lapsenlapsi
on vuorollaan istunut taatan kottikärryissä tai
reessä taatan kuljettaessa heitä pitkin tonttia.
Syli-ikäisille taata oli kehittänyt oman kelloritu-
aalinsa. Hän kiersi lapsi sylissään tarkastamassa
kaikki talon seinäkellot, joiden tikitys ja lyönnit
saivat lapset aina hihkumaan riemusta. Lasten-
lapsista ainakin vanhimmat muistavat taatan
”mahlatehtaan”. Taata näytti lapsille, kuinka
koivusta otetaan pulloon mahlaa ja kuinka sitä
voi myös maistella.

Omalta kohdaltani muistan, kun hän opetti
minua keräämään kasveja. Oppikoululaisten piti
vielä 1960-luvulla kerätä tietty määrä kasveja pa-
kollisena kesäläksynä, kuivata ne ja koota niistä
kasvio. Taatan opastuksella keräsin heti ensim-
mäisenä kesänä lähes koko määrän eli 80 kasvia.
Homma ei jäänyt pelkkään keräämiseen, vaan
taata opetti, miten kasvia tutkimalla voidaan
määrittää kasvin luokka, lahko ja heimo.

Taatan mielestä shakki oli pelien kuningas.
Porin vuosinaan hän oli liittynyt Säterin shak-
kikerhoon osallistuen säännöllisesti kerhon
otteluihin. Peliraportit löytyvät hänen shakki-
vihostaan. Shakin säännöt taata opetti jo aikai-
sessa vaiheessa lapsilleen ja osalle lastenlapsista.
Harva meistä pystyi päihittämään taatan, ehkä

Taata opetti Annalle ja Suville ”mahlatehtaan” toimintaa.

Mummun ja taatan välissä kaikki heidän lastenlapsensa nuorimmaisesta, Konstan, ristiäisissä vuonna 1998. Takarivissä Liisa, Anna ja Janne. Keskirivissä Lasse, Inka sylissään Konsta, Laura, Timo ja Suvi. Eturivissä Outi edessään Reetta, Sakari ja Eetu. Oikeanpuoleisessa kuvassa Taata ja Konsta 19 vuotta ristiäisten jälkeen.

kaikkein tiukimman vastuksen hänelle antoi Olli-vävy.

Politiikkaa taata seurasi mielenkiinnolla. Muistiinpanoja ja lehtileikkeitä varten hänellä oli erilaisia vihkoja, kuten eduskuntavihko, presidentinvaalivihko, presidenttivihko, EU-vihko ja puolustusministerivihko. Samaten suurin osa Suomen hallituksista oli kirjattu taatan sinikantisiin vihkoihin.

Immettelimme väliin taatan hyvää muistia. Hän muisti kaikkien Suomen presidenttien ja

jopa heidän puolisoitensa sekä monen poliitikon, kirjailijan, taiteilijan yms. merkkihenkilön syntymä- ja kuolinajat. Hänen itsensä kertoman mukaan hänen muistilokeroissaan oli parhaimmillaan noin 300 henkilön syntymä- ja kuolinajat. Hän oli kehittänyt omat muistisääntönsä, joiden avulla tämä kaikki onnistui.

Taata oli suurperheen lapsi. Hän kasvoi suuressa sisarusparvessa aikana, jolloin tuberkuloosi raivosi Suomessa pahimmillaan. Hilda-äiti synnytti yhteensä 18 lasta, kaikki vajaan 19 vuoden aikana. Lapsista kuoli alle 10-vuotiaana peräti 8, suurin osa tuberkuloosiin. Lisäksi kaksi kaksos-puolikasta syntyi kuolleena.

Kasvaminen suurperheessä oli osaltaan muokannut taata auttavaisen, suvaitsevaisen ja tasapuolisesti kaikkiin suhtautuvan, välittävän ihmisen. Niin kauan kun taata pystyi kirjoittamaan, hän muisti aina lähettää lähimmäisilleen onnittelut heidän syntymä- tai nimipäivinä. Päiväkirjoihinsa hän oli vuosittain laskenut, montako vuotta kulloinkin oli kulunut hänen vanhempiensa syntymästä ja kuolemasta.

Taatan ja mummun yhteinen pitkä taival päättyi v. 2014 kestätyään kunnioitettavat 65 vuotta.

Viimeisinä elinpäivinä taata sai sotaveteraanina vastaanottaa Valkoisen Ruusun ritarikunnan 1. luokan mitalin monen muun sotaveteraanin ohella. Euran paikallislehti, Alasatakunta, kirjoitti tapahtumasta osuvasti otsikolla ”Kunnia heille, joille kunnia kuuluu”. Näihin sanoihin on helppo yhtyä.

Taata ajeluttaa Liisaa ja Annaa kottikärryllään.

Elli Kaunisviita In Memoriam

Reino Leppänen

Iivarin nuorin lapsi – sisarusarjan viimeinen – Elli Kaunisviita menehtyi 9.6.2020 iltapäivällä Kanadan aikaa kotikaupunkinsa Ottawan sairaalassa Kanadassa.

Paikallinen sanomalehti Ottawa Citizen ilmoitti tiedon 13.6.2020:

"It is with great sadness that the family of Elli Kaunisviita announces her death on June 9, 2020 in her 91st year. Devoted wife to the late Matti Kaunisviita, she will be forever cherished by her two sons Harry (Joanne) and Erik (Heather) and their families. A remembrance will be held at a future date when all can be together to say goodbye to our beloved Aiti and Mummu. Please see the Citizens On-line Celebrating site of her 90th birthday announcement for the story of this special lady."

Elli Kaunisviidan perhe julkistaa suurella surulla hänen kuolemansa kesäkuun 9:ntenä 2020 hänen 91. vuotenaan. Edesmenneelle Matti Kaunisviidalle omistautuneena vaimona häntä arvostavat ainiaan hänen kaksi poikaansa, Harry (Joanne) ja Erik (Heather) ja heidän perheensä. Muistotilaisuus pidetään myöhempanä ajankohtana, jolloin kaikki voivat olla yhdessä jättämässä jäähyväiset rakastetulle Äidille ja Mummulle. Ks. Citizen On-linen Juhlat -sivulta hänen 90:n syntymäpäivänsä ilmoituksesta kertomusta tästä erityisestä leidistä.

Mainitulla Juhlat-sivulla oli 21.8.2019 kirjoitus:

"August 21st, 2019. A very special day for a very special lady. 90 years ago today, in 1929, Elli Leppanen was born in the town of Kankaanpää, Finland, the youngest daughter of 7 children to Iivari and Hilja Leppanen. At the age of 24 she immigrated to Canada for love, following her fiancé, Matti Kaunisviita, and they married in Montreal on October 3rd, 1953. With no English or French, little money or schooling, they typified the successful Canadian immigrant story. Together they worked hard

and built a happy life for themselves and their two sons, Harry and Erik.

While working and raising a family, Elli made many friends, especially in the Finnish Montreal community, specifically St. Michael's Finnish Lutheran Church and the Finnish War Veterans (Suomen Aseveljet). With her husband, they cleared the land to build their own cottage with the proverbial lake-side sauna and cross-country skiing. After her husband's death in 1990 Elli moved to Ottawa to be closer to her two sons and her grandchildren. She immediately became very active with the Gloucester Adult Seniors Centre. Baking (especially Pulla and Pannukakut), handicrafts and card games were and continue to be her forte, and those passions have been passed on to her 7 grandchildren. But her biggest legacy are her hugs. Hugs of a loving mother, grandmother and now great grandmother. A belief in education, strong work ethic and family have guided her in the many years of sacrifice, unconditional love, generosity and selflessness she has provided to us all.

"Mummu - a wonderful Aiti with lots of practice".

*Happy 90th Birthday Aiti/Mummu !
With all our best wishes and hugs,
your loving Family."*

21. elokuuta 2019. Hyvin erityinen päivä hyvin erityiselle leidille.

90 vuotta sitten 1929 syntyi Elli Leppänen Kankaanpään kaupungissa Suomessa Iivari ja Hilja Leppäsen seitsemästä lapsesta nuorimpana tyttärenä. 24:n ikäisenä hän muutti Kanadaan rakkauden perässä seuraten sulhastaan Matti Kaunisviitaa, ja he avioituivat Montrealissa 3. lokakuuta 1953. Vailla englannin tai ranskan taitoa ja vähävaraisina tai vähän koulutettuina he ovat tyypillinen esimerkki menestyksekkäästä kanadalaisesta siirtolaistarina. Yhdessä he tekivät työtä kovasti ja loivat itselleen ja kahdelle pojalleen, Harrylle ja Erikille, onnellisen elämän.

Työskennellessään ja perheestä huolehtiesaan Elli sai paljon ystäviä varsinkin Suomalaisesta Montreal-yhteisöstä, erityisesti P.Mikaelin Suomalaisesta Luterilaisesta Kirkosta ja Suomen Aseveljistä. Yhdessä aviomiehensä kanssa he raivasivat maata rakentaakseen oman kesämökin, jossa oli sananparren tapaan järvenrantasauna ja mahdollisuus murtomaahiihtoon. Aviomiehensä kuoleman jälkeen 1990 Elli muutti Ottawaan ollakseen lähempänä poikiaan ja lastenlapsiaan. Hänestä tuli heti hyvin aktiivinen Gloucesterin Aikuisseniiorikeskuksessa. Leipominen (erikoisesti pulla ja pannukakut), käsityöt ja korttipelit olivat ja ovat edelleen hänen vahvuuksiaan, ja nuo intohimot ovat siirtyneet hänen seitsemälle lapsenlapselleen. Mutta hänen suurin perintönsä ovat hänen syleilynsä. Rakastavan äidin, isoäidin ja nyt isoisoäidin halaukset. Usko kasvatukseen, ankara työmoraali ja perhe ovat ohjanneet häntä monina vuosina uhrautumisessa, varauksettomassa rakkaudessa, anteliaisuudessa ja epäitsekkyudessa joita hän on antanut meille kaikille.

”Mummu – ihmeellinen Äiti melkoisella kokemuksella.”

Onnellista 90-vuotissyntymäpäivää, Äiti/Mummu!

Meidän kaikkien onnentoivotukset ja halaukset!

Rakastava Perheesi

Elli ja pojat vuonna 1966, Harry (oik.) ja Erik.

Lopuksi oma lyhyt sananvuoroni: Muistan Elli-tätini lapsuudesta, jolloin hän oli töissä isäni verstaassa ennen Kanadaan muuttamistaan 1953. Vuosikymmeniin yhteyttä ei pidetty lainkaan, mutta viimeisen 10 vuoden aikana Ellistä ja minusta tuli hyvin läheisiä. Soittelimme suunnilleen kerran kuukaudessa pitkiä puheluita, ja hänen yhteydenottoaan odotin aina hartaasti. Pääsin osalliseksi myös hänen halauksistaan – erityisesti hänen luonaan Kanadassa. Ihailin hänen elämäkokemustaan ja rohkeuttaan sekä terävyyttään. Kun hän sai hoitokodissa koronavirustartunnan, tulin hyvin surulliseksi. Toivoa ei ollut kauan, väistämätön oli edessä. Hänen poismenonsa on jättänyt tyhjiön: isäni samoin kuin äitini sukupolvesta ei ole enää ketään jäljellä. Ei ole enää ketään viisaampaa, jonka puoleen kääntyä. Kenen kanssa nyt muistelin kotiseutuamme ja sen asukkaita, naapureita ja sukulaisia, kuka nyt kertoisi vanhoja suku- ym. tarinoita, keneltä nyt saisin neuvoa polttaviin kysymyksiin, kenen kanssa nauraisin sydämelisesti ja järjestelisin asioita kuntoon, ”parantaisin maailmaa” – kun Elli on poissa...

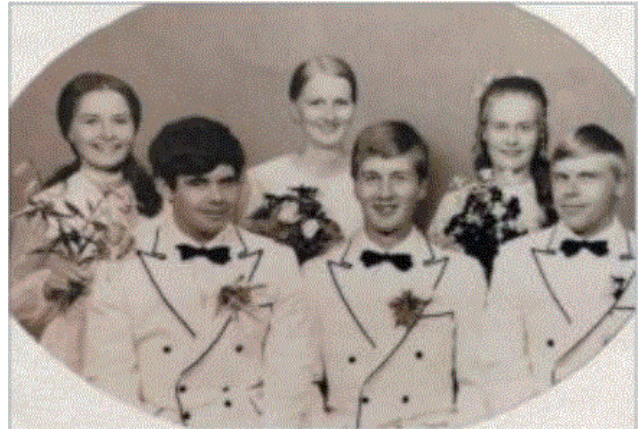
Hääpäiviä Juhon sukuhaarassa

Onnittelut
13.8.2020
Terttu ja Pekka
Rantala
65 v hääpäivänä

t. Varpu ja Arto
perheineen

Ilmoitus Auranmaan Viikkolehdessä 11.8.2020.

♥♥♥ 3 x 50 vuotta ♥♥♥

Paljon onnea kultahääpäivänä
Kirsti ja Eric Burjamille, Maire ja
Matti Salmille sekä Paula ja Juhani
Haverille!

T. Lapset perheineen

Ilmoitus Helsingin Sanomissa 22.8.2020.

Kolmoiskultahäät

Kolmoiskultahäitä vietettiin Ikaalisissa, kaikki kolme paria perheineensä plus muutama muu läheinen. Yhteensä 46 henkeä. Kultahääkuvat: Valokuvaaja Petra Vii.

Santikko ja Salmit

Kirsti Burjam o.s. Salmi

Metsänhoitoa

1800-luvun jälkipuoliskolla, autonomian aikana, maan johto havaitsi väestön alkaneen käyttää ns. kruununmetsiä omiin tarkoituksiinsa, kuten rakentamiseen, polttopuiksi ja kaskeamiseen. Aluksi vartijoina toimivat omissa torpissaan asuvat paikalliset asukkaat, mutta jo varhain päättäjät alkoivat myös ostaa vartijoille asuntoja. Niinpä Metsähallitus lunasti Santikon metsänvartijan asunnoksi vuonna 1884 Kankaanpäästä Verttuulta.

Vuosina 1921–1922 uudistettiin metsänhoitoa rankasti, sillä Suomen talouselämä kehittyi maan itsenäistyttyä nopeasti. ”Metsähallinnon tehtävä on hoitaa, valvoa ja edistää Suomen metsätaloutta”, oli asetettu tavoite. Uusi järjestys toteutui v. 1923. Metsänvartijoiden vartiopiirejä laajennettiin ja palkattiin uusia, koulutettuja työntekijöitä.

1929 valittiin Kankaanpään Madesjärven vartiopiiriin ylimääräiseksi metsänvartijaksi Evon metsäkoulusta valmistunut metsänvartija Eemil Salmi Karjalohjalta. Salmi vakinaistettiin tehtäväänsä vuonna 1936. V. 1947 muutettiin ammattinimi koulutetuista metsänvartijoista metsäteknikoksi. Salmi hoiti virkaa aina sen lopettamiseen asti, vuoteen 1950 asuen perheineen Santikossa vuoteen 1952. Eemil siirtyi Parkanon Aureen hoitoalueen palvelukseen heti viran päätyttyä Kankaanpäässä, sillä Santikon lunastaminen ei olisi tuonut leipää lapsikatraalle.

Vaikka Santikko sijaitsee keskellä metsää, saattoi työmatkaa silti kertyä Eemilille päivässä melkoisesti. Matkat sujuivat polkupyörällä polkien tai suksilla sujutellen. Tarvittaessa yövyttiin paikallisissa taloissa. Metsäteknikot huolehtivat myös metsureiden palkanlaskennasta ja tilien maksuista. Paperityöt tehtiin kotona, jossa häiriötöntä työrauhaa tuskin oli. Kaikki laskutoimitukset tehtiin kynää ja paperia sekä päättä käyttäen. Niinpä Salmi myöhemmin Parkanossa laskukoneen saatuaan totesikin, että ”täytyy pännällä tarkastaa”, ja tarkasti myös. Kone kun ei antanut paperista nauhaa, josta olisi voinut nähdä esim. virhelyönnit. Kirjanpidon piti aina täsmätä. Myöskään kirjoittamiseen ei ollut konetta. Kirjekuorien loputtua käännettiin käytetty kirjekuori usein nurinpäin, koska uusi olisi pitänyt hakea

Kesä 1951. Isä otti perheestään kuvan kuistilla. Takarivissä Jorma, Leena ja Armi. Edessä seisovat Anja, Maila ja äiti. Istumassa Kirsti, Paula ja Matti.

Salmin perhe

Tyyne (o.s. Leppänen), s. 1908 k. 2011
Eemil Arvid, s. 1902 k. 1970

Lapset:

1. Anna-Maija, s. 1932 k. 1945
2. Maila Inkeri, s. 1934
3. Leena Kyllikki, s. 1935
4. Anja Irmeli, s. 1937 k. 1994
5. Armi Tuulikki, s. 1938 k. 2009
6. Jorma Kalevi, s. 1941
7. Kirsti Helena, s. 1942
8. Paula Kristiina, s. 1945
9. Matti Olavi, s. 1947

kirkonkylältä asti ja virka-aikana.

Tilipäivänä keräännuttiin paikallisen talon tuupan, tarvittaessa myös Santikkoon, ja kullekin palkolliselle laskettiin palkka käteen. Hevosen palkan tosin sai isäntänsä. Kyseessä eivät olleet pienet rahat. Hiihtäjän repussa saattoi olla muutama miljoona markkaa varsinkin sotavuosien jälkeen, kun metsät hakattiin sotakorvauksiin nopeassa tahdissa, eikä markan arvo ollut kovin suuri. (Parkanon kodin, kahden piipun rintamamiestalo vesivessoineen, kustannusarvio oli noin

Tässä tehdään vesijohtoa "varikeittiöön". Vanha navetta näkyy vasemmalla. Oikealla näkyvä kulmaus katettiin ja rakennettiin eteiseksi, jota käytettiin aputilana ja eläinten teurastuksissa ruho vedettiin siellä "kinneriin" nylkemistä ja ym. käsittelyä varten.

kolme miljoonaa markkaa v. 1950-1952). Silloin kansa oli rehellistä. Se mahdollisti myös miljoonien säilyttämisen kevyessä puukaapissa tuvasa, kun ulko-oven lukituksena oli sisäpuolella vain haka. Rahat tulivat aina onnellisesti perille palkkansa ansainneille.

Salmit Santikossa 1932–1952

Vihteljärvellä asuessaan isäni löysi pian elämänsä naisen, Tyyne Leppäsen, äitini. Nuoripari muutti Santikkoon todennäköisesti v. 1932. Ennen muuttoa oli tehty Santikossa suuri remontti. Toinen iso pirtti oli hävitetty tulopäädystä ja karjan ravinnon hallussa olleen toisen päädyn tilalle tehty keittiö leivinuuneineen, uloskäynteineen sekä kuisteineen. Kaksi kamaria jäivät paikoilleen. Niiden edessä ollut eteinen sai kolme komeroa. Uloskäynti kuisteineen saattoi olla ennestään. Kamarit olivat tarpeeseen, sillä työsuhteasunnossa tuli olla mahdollisuus majoittaa "herroja" valvontareissuillaan. Jäljelle jäi myös tupa, jossa elämä paljolti pyöri keittiön lisäksi. Ilmeisesti uusi navettakin rakennettiin, koska pihapiirissä oli "vanha navetto". Santikon pihapiiriin kuului nykyisen asuinrakennuksen, luhiti-navettarakennuksen, liiterin ja pienen ladon sekä riihisuulin lisäksi myös ns. "vanhanavetto", joka on palanut jossain vaiheessa talon ollessa asumaton. Salmin aikana johdettiin nykyisen kaivon vesi ns. "varikeittiöön", johon liitettiin käsipumppu vedennostoa varten. Se helpotti karjanhoitoa ja pyykinpesua huomattavasti. Vesi virtasi pumppaamalla ämpäriin ja tarvittaessa puista, irrallista kourua pitkin myös suoraan pataan lämmitettäväksi.

Navetta oli täynnä eläimiä: lehmiä neljä, pos-

su, lampaita, vasikoita ja kanoja orsilla. Tallissa oli hevonen, Tomu, joka palveli isäntäänsä lähes koko ajan, jonka Salmi asui talossa. Perheen muuttaessa pois Tomu sai uuden isännän ja jatkoi uskollista työtään vielä monta vuotta. Unohtaa ei voi lukuisia kissoja, jotka pitivät rotat loitolla viljalaareista ja ruokatarvikkeista. Pihalla kopissaan asusti terhakka pystykorva vahitimassa taloa ilmoittaen vieraan tulon. Elettiin lähes omavaraistaloudessa. Viljeltiin viljaa niin ihmisille kuin karjallekin annettavaksi, heinää, perunaa ja juureksia. Hoidettiin kasvimaata salaatteineen ja ihasteltiin sinisenä läikkyvää pellavapeltoa aivinan ollessa vähissä. Salmin istuttamat omenapuut tuottivat satoa samoin kuin marjapensaat. Olipa taimitarhakin, jossa kasvoi riveissä havupuiden pieniä taimia metsänhoitoon liittyen. Metsällä liikkuva perheenpää tunsi metsänantimet, löysi syötävät sienet ja marjat sekä tunsi luvalliset riistaeläimet, joita kaikkia voitiin hyödyntää. 1930-luvulla metsät olivat täynnä kanalintuja ja muuta riistaa. Kalaa sai niin Verttuunjärvestä kuin Iso-Kivijärvestäkin. Lohjansaaressa kasvaneelle Eemilille kalastus oli ollut jokapäiväistä puuhaa lapsena. Kalanperkaus tuli hänenkin lapsilleen tutuksi jo varhain.

Verttuulla koulun vieressä olevasta Osuuskaupan sivuliikkeestä, jota "Kauppa-Taisto" hoiti, ostettiin "siirtomaatavarat" eli kahvi (sota-aikana korvike) tee, sokeri, mausteet, hiiva, suola ym. kuivamuona, jota ei kotona pystytty valmistamaan. Karkkivalikoimat olivat pienet, mutta jotain sentään, ainakin lakritsia, jota oli vain yksi pötkö kullekin lapselle isän tullessa työreissulta, eikä sitäkään joka kerta. Kaupasta sai melkein mitä vaan silmäneuloista hevosen suitsiin. Tarvittaessa "Kauppa-Taisto" hankki kirkonkylän pääliikkeestä tarpeelliset tavarat. Paikkakunnalla oli siis todellinen sekatavarakauppa, melkeinpä "tavaratalo", jossa toimi myös säästökassa. Sinne emännät keräsivät salarahastoja omiin tarpeisiinsa ja pahan päivän varalle myymällä voita tai muuta ruokatavaraa sekä tekemällä käsitöitä tarvitseville. Joku isäntä nimittäin saattoi pitää kukkaronnyörit liian tiukalla, tai rahaa oli todella niukasti tuhlailevan isännän vuoksi.

Sota-aika

1940-luku sotineen oli todellista pula-aikaa, puuttui lähes kaikkea. Asutuskeskuksissa oli pula ruoastakin. Tehdasvalmisteisia kankaita ei ollut. Luonnostaan ja itsestään selvyytensä oppi kierrätyksen. Tosin sanaa kierrätys ei silloin

Vuosi 1941. Jatkosota edessä. Jorma-vauva on muutaman kuukauden ikäinen. Vasemmalla lipputanko ja taaempana näkyy riihisuuli. Ilmeet ovat vakavia.

tunnettu. Mitään ei heitetty pois, koska oli pelko vielä kovemmasta puutteesta, jolloin rojulekin voisi löytyä käyttöä. Sisarusarjassa, jossa oli vain kaksi poikaa, vaatteet siirtyivät sopivasti aina seuraavalle, kunnes kuluivat monen korjauksen jälkeen lopullisesti puhki. Silloinkin ne säilytettiin ja aikanaan leikattiin matonkuteiksi ja kudottiin muistot raidoiksi. Pieksut ja lapikkaat olivat käytössä 30-luvulla, ja 40-luvullakin ne kelpasivat huopatossujen ja vanhojen nahka-saappaiden lisäksi. Tiukimpana sota-aikana valmistettiin puukenkiä, pohja puuta ja pääallinen paperinarusta kudottua kangasta. Ne olivat varsinaisia muotikenkiä, kunnes ajat alkoivat pikkuhiljaa parantua.

Santikossa ei tarvinnut kuitenkaan lasten nähdä nälkää, vaikka kansanhuolto-systeemi ottikin osan viljasta ja karjasta kaupunkilaisten ruoaksi. Kaupungeissa oli kova pula syötävää ja "mustapörssi" (= luvaton salakauppa) ja "tiskinalta-myynti" kovine hintoineen kukoisti. Santikossa pysyttiin myös vaatteissa, sillä äiti-Tyyne oli kätevä käsistään. Hän kutoi kankaita ja ompeli lasten vaatteet pienentäen isommista, tehden vanhoista uutta sommitellen kulumattomista kohdista ja tilkuista. Lampaanvillat, pel-lava ja sillakuitu kehrättiin langoiksi, joista voi-

tiin kutoa ja neuloa erilaisia vaatteita. Eläinten karvoista kudottiin peitteitä, ns. karvapeittoja, jotka tuntuivat aika karkeilta, mutta lämmittivät. Myös aikuisten vaatettamiseksi käytettiin samoja keinoja. Ratkomalla vaate paloiksi kangas voitiin kääntää nurinpäin ja ommella uuden näköiseksi asuksi, vaikkapa takiksi itselle tai toiselle. Jotkut saivat Amerikasta paketteja sukulaisiltaan tai sieltä kansalaisten keräämistä avustuspaketeista vaatetta. Kun äiti kertoi nuorena miettineensä serkkunsa innostamana Amerikkaan lähtöä, huudahti yksi tytoista: "Mikset mennyt, mekin saatais amerikanpaketteja". Ellei luovuutta ennestään ollut, puute pakotti siihen. Lähes kuolemaansa asti isä-Eemeli kielsi siivousintoista naisväkeään hukkaamasta yhtäkään kenkäräjä, koska "ei ikänä tiedä, milloin sota ja pula taas alkaa ja niitä tarvitaan".

Sota-aika oli naisille todella kovaa aikaa. Enää eivät riittäneet pelkät "naistentyöt", vaan oli huolehdittava myös maatalon "miestentöistä", ts. viljelystä kaikkine vaiheineen, karjasta joka suhteessa, polttopuista, rakennusten huollosta ja yksin myös lasten ongelmista. Sairauden sattuessa lääkäri oli kaukana kirkolla, tarvittaessa oli mentävä Poriin saakka. Kotiin tarvittiin apuvoimia huolehtimaan siellä niin lapsista kuin karjastakin. Onneksi virka-asunnossa oli puhelin, jolla saattoi jonkun tiedon saada kulkemaan ilman hevos- tai polkupyöräkyä. Toisaalta puhelin toimi myös sanantuojana, jonka viesti piti viedä naapuriin, joskus viiden-kuuden kilometrin päähän. Silloin lapset pantiin asialle, ja se koettiin mieluisana ja tärkeänä tehtävänä. Viestinviejää odotti yleensä jokin herkkupala.

1940-luvun loputtua alkoi lause "rauhan aikana oli niin hyvin, kun sai sitä ja sitä.....", hävitä, ja sanottiin, että "nyt saa jo tätäkin...", kun kauppoihin alkoi pikkuhiljaa ilmestyä kankaita ym. hyvää. Elintarvikkeitakin sai koko ajan paremmin. Vuonna 1953 päättyi lopullisesti elintarvikkekorttien käyttö, mitä oli käytetty takaamaan, että jokaiselle riitti edes vähän niin ruokaa, vaatetta kuin lamppuihin ym. tarvittavaa polttoainettakin.

Aikana, jolloin lähes kaikki tehtiin kotona ja käsin tai teetettiin paikallisilla käsityöammattilaisilla, oli selvää, että lapset pantiin harjoittelemaan tulevia töitä pienestä pitäen. Äidin kärsivällisellä opastuksella lapset oppivatkin nopeasti monia asioita, joten heistä oli todellista apua jatkossa. Kun työn oli jo oppinut, ei sen teko aina kovin hauskalta enää tuntunut, mutta tehtävä

Riihisuuli koko komeudessaan. Monikäyttöinen reki käy myös lasten leikkeihin. Anja vetää ja Armi työntää Jorma-veljeä reessä. Vuosi 1943 (?).

Harrastuksia ja tekemistä löytyi niin talvella kuin kesälläkin. Toiseksi vanhin, Maila, suksilla.

Kuva kertoo, että marjassa on käyty. Vanhin Anna-Maija paljasjalkaisena keskellä, hänestä vasemmalla Maila ja Armi, oikealla Anja ja Leena.

Kesä 1943 (?). Harvinaisia vieraita Lohjansaaresta. Takarivi: äiti-Tyyne, isän sisar Iida Rauhala edessään tytär Aila, isoisä Albert Salmi sylissään Jorma sekä isä-Eemil. Jorman edessä seisoo serkku Asko Kangasmaa. Loput lapset ovat perhettämme, Maila, Anja, Armi, Anna-Maija ja Leena.

oli. Vasta aikuisena on ymmärtänyt, miten tärkeää on oppia elämän perusasiat, oppia kantamaan vastuuta sekä kokea vanhempien luottavan lapsen ja hänen kykyihinsä pienestä pitäen. Äidin joskus kiitokseksi antamia lämpimiä haleja ei voita mikään.

Puutteesta huolimatta juhlittiinkin. Oli häitä ja hautajaisia, seuroja tai kutsuttiin naapureita tai lähisukulaisia kahville tai aterialle muuten vaan. Häitä tai hautajaisia varten taloon tuli ensimmäisenä sahdintekijä, joka pani juoman käymään tynnyriin. Miesten piti saada kielenkirvoetta ja unohdusta, vaikka kyllähän ne sotajutut ilman sitäkin rönsyilivät. Pitokokki mahdollisine apureineen tuli muutamaa päivää ennen itse juhliä. Häät saattoivat kestää päiväkausia, kunnes sahti loppui. Perheet olivat yleensä isoja, joten korkeintaan yksi tai kaksi lasta pääsi vuorollaan mukaan. Kotona oleville annettiin tai äiti säästi omistaan heille viemiseksi ”murusia” (=kahvileipiä) nenäliinaan käärittynä. 1930–40-lukujen

taitteessa riehui tuberkuloosi, jonka seurauksena kuoli paljon ihmisiä, myös nuoria aikuisia ja hautajaisia oli usein. Sahtia saattoi olla sielläkin tarjolla. Sotajutut olivat lähes aina esillä, kun miehet kohtasivat toisensa. Lapsena jutut olivat yhdentekeviä, nuorena harmittivat, eikä tullut koskaan kuunneltua. Onneksi kerran aikuistuttua ymmärsin kuunnella mitä isä siellä sodassa oikein teki, sai pienen aavistuksen hänen kokemuksistaan nelikymppisenä suurperheen isänä tykistön tulenjohtueessa. Hän palasi fyysisesti ja henkisesti suhteellisen terveenä kotiin.

Koulu ja kylän yhteishenki, lapsen kuolema

Isä-Eemelin periaate oli, että tyttöjenkin pitää hankkia joku ammatti, ”etteivät jää miehen armoille.” Näin ollen kolme työstä, Maila, Leena ja Anja aloittivat jo 1940-luvulla oppikoulun Kankaanpään kirkonkylässä asuen Laimi-tädin luona. Anja jatkoi Parkanossa, missä nuorem-

1943 (?) on saatu isän sisarten lapsia kylään, toinen oikealta ja toinen vasemmalta.

Koko lapsikatra souturetkellä. Vuosi on lienee 1943-44, koska velipoika on jo melko iso.

V. 1951. Heinämiehet ovat saaneet työnsä tehtyä viimeisen kerran Santikossa ja tyytyväisyys loistaa heidän kasvoilla. Takana vas. Leena, Maila, äiti-Tyyne, edessä vas. Paula, Kirsti, isä-Eemil, Jorma sekä Matti.

matkin jatkoivat opintietään nyt jo kotoa käsin. Vain Matti aloitti koulun Parkanossa. Santikossa vielä asuttaessa oppikoulua käyvät tytöt vietiin maanantaiaamuisin hevosella viikon eväät matkassaan ”koulukortteeriin” ja haettiin lauantaina koulun jälkeen kotiin saunomaan ja vaihtamaan puhtaat vaatteet sekä täydentämään muonavarastoa. Kerran kuukaudessa oli ns. kuukausiloma eli maanantai vapaa koulusta. Tämä kului useimmiten ”varikeittiössä” pyykkiä pesten.

Santikossa elettiin ajan tavan mukaan, siis samoin kuin lähes kaikkialla Pohjois-Satakunnassa. Kyläläiset hankkivat yhteisiä maatalouskoneita, kuten höyrymoottorin virtalähteeksi tappurille (=puimakone), päreconeelle ym. yhteisille koneille. Talkoohenki vallitsi ja apuvoimia saatiin tarvittaessa. Lapset olivat mukana töissä. Koulumatkat, yli 5 km pitkätkin kuljettiin jalan tai suksilla. Koulusta ei jääty kotiin, vaikka pakasta oli miten paljon vaan. Lumipyryn jälkeen saatettiin tarpoa umpihangessa, johon pienet jalat upposivat reittä myöten. Ei tuntunut kivalta, kun lumi joskus pääsi paljaalle reidelle, sillä vaatetuksena tytöillä oli yleensä hame/leninki sekä ”essu”, takki, pitkät sukat kiinnitettynä sukkakuminauhalla liivin nappiin. Lyhyet villahousut eivät aina välttämättä peittäneet reittä kokonaan. Se vasta hävettävää oli, jos villahousut näkyi. Vasta 50-luvun vaihtuessa alettiin käyttää hiihtohousuja talvella, mutta niiden pitoa muuten kuin urheilupäivinä saattoivat opettajat paheksua, varsinkin oppikoulussa.

Jo 1940-luvulla Kankaanpäähän saatiin syntylaitos. Salmin perheen kaksi nuorinta, -45 ja -47 syntyneet Paula ja Matti näkivät päivänvalon siellä. Aiemmat synnytykset tapahtuivat Santikossa isän ja äidin makuuhuoneessa kätilön avustuksella. Vauvoille ei paljon rokotuksia annettu, joten tartunnan saatuaan joku lapsista aiheutti koko katraan sairastumisen. Calmetterokotus tuberkuloosia vastaan lieenee ollut ainoa. Vanhin perheen lapsista Anna-Maija sairastui sokeritautiin eli diabetekseen n. 11-vuotiaana. Lääkäriissäkäynnit sota-aikana sen aikaisilla kulkuvälineillä Porissa saakka olivat äidille rankkoja. Insuliinipistokset olivat jo käytössä, lähes parikkaan paksuiset neulat ym. tarvikkeet steriloiitiin keittämällä. Hoitoa ja tautia ei ehkä tunnettu eikä ilmeisesti osattu selittää tarpeeksi hyvin asianosaisille, jotta he olisivat ymmärtäneet toimia oikein joka tilanteessa. Hädän tullessa apu oli kaukana. Anna-Maija kuoli v. 1945 13-vuotiaana. Jokainen paikka talossa ja pihapiirissä muistutti

äitiä esikoisestaan. Vasta muutettuaan pois Santikosta, 7:n vuoden jälkeen, hän saattoi havahtua siihen, että oli unohtanut tytön päiväksi, pariksi.

Yleistä kehitystä sotien jälkeen

1950-luvulla sodan jälkeinen Suomi alkoi pikkuhiljaa vaurastua, ja Salmin perheen kohdalla muutto Parkanon kirkonkylän alueelle helpotti perheen elämää, joskin talous oli tiukalla. Oli talovelkaa ja kaikki kahdeksan lasta yhtä aikaa jossain koulussa, osa vieraalla paikkakunnalla. Äiti-Tyyne otti jälleen käsityötaidot avuksi ja alkoi kutoa ohuita villaisia hame- ja leninkikankaita halukkaille. Sisarensa Laimi, ompelija Kankaanpään kirkonkylässä oli suurena apuna niiden myynnissä. Isä-Eemilin työmatka oli edelleen pitkä, mutta muutaman Parkanon vuoden jälkeen hankittu moottoripyörä mahdollisti kotiutumisen jokaiseksi yöksi. Lapset voivat käydä koulunsa kotoa, kaupat ja lääkärit ja lapsilla mahdollisuus harrastuksiin ym. olivat lähellä. Ennen kaikkea sähkö ja vedentulo sisään - milloin vettä pihakaivossa oli - helpottivat arkisia toimia. Enää ei ollut kuin vähän heinää viljeltävänä ja peruna- ja kasvimaat. Paria lehmää ja kanaa pidettiin n. 12–13 vuotta. Sitten lapsetkin lähtivät jo kaikki töihin ja jatko-opintoihin, joten Eemil ja Tyyne jäivät kahden viettämään eläkepäiviä. Isä oli sairastunut Parkinsonin tautiin jo töissä ollessaan, ja tauti eteni sitten hänen jäätyään eläkkeelle vuonna 1965. Myös verenkierrossa oli puutteita, joten hän kohtasi kuoleman 6.8.1970. Äiti-Tyyne sai keskittyä rakkaaseen harrastukseensa, käsitöihin. Muutaman vuoden kuluttua vanhin tyttäristä Maila palasi Parkanoon äidin kumppaniksi kotitaloon asumaan, joten käytännön murheet vähenivät äidiltä. Tytären sairastuttua äiti lopulta joutui asumaan palvelutaloon, kunnes puolentoista vuoden kuluttua kuoli 14.6.2011, 103-vuotiaana. Kolme tyttäristä, Anna-Maija, Anja ja Armi olivat kuolleet ennen häntä ja neljäs on sairastunut vakavasti.

Omia ajatuksia ja tunnelmia lapsuudesta Santikossa

Minä, kirjoittaja ja lapsista kolmanneksi nuorin, synnyin ja kasvin Santikossa kymmenen vuotta. Nyt 78 v. eläkeläisenä muistelen lapsuuteni varhaisia vuosia lämmöllä. Koti oli hyvä turvasatama, jossa arkiset askareet pyörivät päivittäin, vatsa täyttyi ja vaatetta oli riittävästi, sain oppia uusia asioita ja jouduin harjoittamaan niitä, mi-

1952. Muutto menossa. Kuvassa "Vanhanavetto", vain maitohuonepääty ei näy. Ruokavesikaivo oli aivan sen päädyssä. Pojat härnäävät Anjaa.

Edessä vasemmalta Armi, Matti, Jorma ja Paula, takana Leena ja Anja. Luhtirakennuksen pärekattoa on paikkailtu, uudet päreet loistavat vaaleina.

Matti ja Tomu v. 1951.

Yllä Kirsti näyttää lypsytaitojaan 8-vuotiaana. Vasemmalla keskellä 8-vuotias Kirsti on isän istuttaman koivun vierellä rungon paksuutta verrattaessa. Vasemmalla alhaalla: 61 vuotta myöhemmin Kirstin 10-vuotiaat lapsenlapset ovat samassa paikassa. Ei koivu ole enää nuori, hoikka ja sileäpintainen. Paksuutta ja rosoja löytyy niin koivusta kuin alkuperäisestä verrokistakin.

nuun luotettiin, annettiin vastuuta. Oli monta isosiskoa, iso- ja pikkuveli sekä pikkusisko. Isoja voi ihailla ja ottaa mallia sekä pienempiä voi hoitaa ja auttaa. Pojat toivat mukaan oman maailmansa. Toisten huomioonottaminen oli jokapäiväistä ja pakollista, vaikka ei aina helppoa. Riitoja sisarusten ja vanhempienkin kanssa syntyi, mutta ei oltu pitkäviä. ”Koivuniemenherra” tuli tutuksi, kun sanaa ei uskottu. Vähän se kirpasi, mutta omatuntoa helpotti. Ajan tapaan kuului, että lapset tottelivat vanhempiaan. Välistä me kuuntelimme aikuisten puheita, vaistosimme heidän huolensa, mutta emme kantaneet niitä, joskin ymmärsimme, emmekä vaatineet liikaa. Oli vapaus kasvaa ihmiseksi ja ihmisenä.

Santikon pihapiirissä viihtyi. Muistan erityisesti, miten istuin usein kuistin portailla kauniina kesäpäivänä ja nautin olostani seuratessani pihan elämää. Aikuiset puuhasivat ulkotöissään. Hevonen piti huolen nurmenleikkauksesta, kanojen kaakatus kuului pihalta, pääskysii häikistelemässä kissoja, jotka yrittivät ottaa päiväunia. Pääskysii oli valtavasti, pesii räystäiden alla ja pitkin ulkorakennuksia. Joskus puhelinlanka oli kuin helminauha lepäileviä ja visertäviä pääskyjä täynnä. Räystäspääskyt eivät milloinkaan oppineet, että puhelinjohdon valkoisen nupin päälle rakennetun pesän tulee ukkonen hajottamaan, aina ne rakensivat sen uudelleen.

Riihisuulissa, jo hävitettyssä, oli keinu ja olkkasojia, joissa voi telmiä, kun oli sisaren kanssa määrätty hakemaan kuivikkeita, ja muulloinkin siellä telmittiin. Syksyisin olkkasat olivat mahtavia. Varsinainen rihi mustine seinineen ja tulipesineen oli jännän pelottava. En muista sitä enää käytetyn minun aikanani. Äidin ja isosiskojen hoitamia kukkapenkkejä oli seinustalla ja lipputangon juurella. Hevoshaka oli talon takana ulottuen suulin taakse, jolloin suuli rajoitti osaltaan laidunta. Savusauna jäi hevoshaan sisälle. Isoja pihlajia ja isän istuttamat koivut, mahtavat siirtolohkareet ja koko lähiympäristö täynnä tutkittavaa ja hyviä leikkipaikkoja. Marja- ja sienimetsä aivan vieressä. Ojapurot keväisin sammakonkutuineen ja kehittyvine poikasineen antoivat monta oppituntia luonnosta, sen monimuotoisuudesta ja kiertokulusta. Opimme tunnistamaan marjat, sieniä, puita, kukkia, heiniä ja kaiken kokoisia eläimiä. Kasvien tuntemisessa auttoivat

isosiskot kerätessään koululäksynä kasveja keksäisin. Saimme vapaasti liikkua ulkona aikuisten varoitukset korvissamme kaikuen. Opimme luottamaan omaan ajattelukykyymme ja varomaan vaaroja. Opimme tuntemaan luonnon rajattomuuden ja kiertokulun. Opimme kunnioittamaan, käyttämään ja säästämään sitä.

Tänä päivänä Santikon rakennukset edustavat mennyttä maailmaa, kuten kaikki aikanaan. Olen kiitollinen, että se on vielä olemassa ja olen voinut käydä muistelemassa lapsuuttani. Se on partiolaisille mainio luonnonläheinen majapaikka. Kunpa nuoret huomaisivat myös sen historiallisen arvon ja kohtelisivat sitä kunnioituksella säilyttäen historiaa tuleville polville. Varmasti ihmiset jatkossakin haluavat tietää, miten elettiin ennen. Rakennuksilla on jo nyt ikää todennäköisesti yhtä paljon kuin valtiollisella metsänhoidolla, jonka yksi muistomerkki Santikko on. Sitä tuskin homeet vielä vaivaa, toivottavasti ei tulevaisuudessakaan.

Kirjoitin tämän tarinan v. 2013 Kankaanpään partiolippukunnalle ja seurakunnalle kiittääkseni siitä, että saimme ”lainata” Santikkoo kokoontuaksemme sisarukset perheimme muistelemaan lapsuuttamme. Kirjoittaessani ajattelin siis lähinnä partiolaisia, 7–18 vuotiaita nuoria, joilla ei ole kokemusta eikä ehkä tietoaakaan elämästä ikäisteni lapsuudessa. Jätin tästä pois metsänhoitoa ja Santikonkin historiaa, joka sopi mielestäni partiolaisille. Jo silloin ajattelin Leppäisläinen-lehteä, että voisin tarjota tekstiä siihen pienen muokkauksen jälkeen. Näin sukulaisenikin saavat tuntuman, mitä se ”korvessa” asuminen silloin oli, alle 10-vuotiaan näkökulmasta. Juuri nyt, näinä päivinä koen, että eväät, jotka lapsuudessani sain, tulisi kaikkien omaksua, jotta ihmisellä olisi paikka maapallolla. Emme nautinnonhaluisella ja tuhlaavalla elämäntavallamme tuhoaisi ympäristöämme ja sen mukana itseämme.

Armin 50-vuotisjuhlat vietimme Santikossa v. 1988 koko perheen voimalla.

Hevoset laitumella maaseudun avarassa maisemassa.

Vapaaehtoistyössä Portugalissa

Teksti ja kuvat: Hanni Huhtamaa

O piskellessani eläintenhoitajaksi kesällä 2018 sain ajatuksen, että haluaisin suorittaa opintoihin liittyvän harjoittelun ulkomailla. Ajatuksena oli, että voisin samalla tehdä arvokasta vapaaehtoistyötä kärsivien eläinten hyväksi.

Päädyin tuttavien suositusten kautta hevosten pelastustilalla Portugaliin, noin 80 kilometrin päähän Lissabonista. Tulisin viettämään siellä kuusi viikkoa.

Tila oli suuri, yli 80 hevosen sekä parinkymmenen löytökissan- ja koiran koti. Sen omistivat brittipariskunta, jotka muuttivat Lontoon hulinasta Portugalin maaseudulle vajaat 10 vuotta sitten. Työskentelykieli tilalla oli englanti.

Lahjoitusvaroilla toimivan tilan ydinajatuksena oli kaltoinkohdeltujen ja hylättyjen hevosten pelastaminen. Portugalissa eläinsuojelulait ovat hyvin erilaiset kuin mihin Suomessa olemme totuneet. Rärkein ero on se, ettei lakeja juurikaan ole ja niitä vähäisiääkään ei kukaan noudata.

Kulttuuriin kuuluu, että eläin on hyödyke, kuin esine. Jos se ei enää täytä käyttötarkoitustaan, se hylätään. Lopettaminen on kallista, noin 200e euron verran, mikä on iso raha vä-

Tyypillistä portugalilaista maalaismaisemaa.

häväräisellä maaseudulla. Sen sijaan, että eläin, useimmiten hevonen tai koira, lopetettaisiin, se viedään metsään tai pellolle, missä se köytetään yleensä yhdestä jalasta tai kaulasta puuhun tai maahan lyötyyn metallitolppaan. Ilman suojaa, ruokaa tai vettä, ajatuksena, että olisi se kuollut joka tapauksessa.

Tyypillinen hoidettava, jalastaan köytettynä löytynyt varsa. Köysi oli hiertänyt jalkaan luuhun asti ulottuneen haavan.

Toisinaan hylätyt koirat pääsevät vapaaksi ja muodostavat haitallisia ja vaarallisiakin villi-koiralaumoja. Hevoset puolestaan yleensä vain nääntyivät nälkään ja janoon. Usein paikalle löydetään liian myöhään ja köyden päässä odotti kammottava näky. Sydäntä särkevimmät tapaukset olivat, kun tamma oli viimeisillä voimillaan varsonut ja kuolleen emon vierellä kyyhötti vastasyntynyt varsa.

Suurin osa pelastetuista hevosista oli nimenomaan näitä orpoja varsoja. Lisäksi jonkun verran aikuisia hevosia, jos ne onnistuttiin ulkopuolisten vihjeiden mukaan löytämään ajoissa. Portugalissa ovat hyvin yleisiä myös laittomat teurastamot, joihin kuljetetaan varastettuja tai löydettyjä hevosia ja niiden liha myydään kalliina naudanlihana. Poliisin tehdessä ratsioita näihin teurastamoihin, he toimittivat hevoset tälle pelastustilalla.

Kuuden viikon aikana jouduin siis näkemään mitä hirveämpiä asioita, mutta pääsin myös todistamaan kymmeniä ihmeellisiä toipumisia. Oli mahtavaa nähdä, miten koko elämänsä kaltoinkohdeltu ja ihmisen toimesta pahoinpidelty eläin oppi uudelleen luottamaan ja toipui siksi hevosiksi, kuin sen oli tarkoitettukin olevan. Kuntoutuneet ja terveet yksilöt adoptoitiin ympäri Eurooppaan, enimmäkseen Saksaa, Itävaltaan tai Sveitsiin. Tilan toiminnan ansiosta tuhannet

Tilalla pitovaikeuksien takia lahjoitettu ”inkkarihevon”, jonka vapaaehtoistyöntekijät ristivät Daveksi.

hevoset löysivät uuden, paremman kodin.

Työpäivät olivat pitkiä ja raskaita. Aurinko porotti useana päivänä pilvettömältä taivaalta mittarin kivutessa yli 45 asteen. Päivä alkoi aamutallin askareilla kello 8 ja päättyi iltatallin hommiin 12 tuntia myöhemmin. Joskus päivät venyivät 14 tuntiseksi, jos tilalle saapui esimerkiksi useampi uusi, välitöntä ensiapua tarvitseva hevonen kerralla. Vapaapäiviä ei ollut, sillä eläimet pitää hoitaa joka päivä.

Tilalla työskenteli lisäksi saksalaisia vapaaehtoisia sekä silloin tällöin muutama paikallinen. Raskaat työt jaksoi, kun tiesi miten suuri apu siitä työpanoksesta oli sekä niille eläimille, että tilan omistajille. Lisäksi tilan toimintaa tukivat myös paikalliset eläinlääkärit ja kengittäjät hoitamalla hevosia veloituksetta.

Pelkkää raatamista reissu ei kuitenkaan ollut, vaan matkaan mahtui monia hauskoja tilanteita. Yksiä mieleenpainuvimmista oli tilan aidatulla alueella vapaana käyskennelleen aasin touhut. Eräänä iltapäivänä työntekijöiden asuntolan käytävältä kuului englanninkielinen huuto: *There's donkey inside the house!* Eli suomeksi: Aasi on sisällä talossa! Lämpimällä kelillä talon ulko-ovia pidettiin auki, ja utelias isokorva päätti kurkistaa, mitä sisältä löytyy. Käytävä, mille se käveli, oli kuitenkin niin kapea, ettei se päässyt kääntymään ympäri. Myöskään pakittaminen ei tuntunut sen mielestä hyvältä idealta, joten se jäi tyynesti nököttämään (ja sontimaan) keskelle asuntolan käytävää. Loppujen lopuksi aasi saatiin peruuttamaan ulos mutta siivoaminen jäi meidän työntekijöiden hommaksi.

Kaiken kaikkiaan tuolta 1,5 kuukauden ajalta jäi roppakaupalla hyviä muistoja ja avartavia kokemuksia. Portugalin maaseutu on kaunista seutua, aivan erilaista kuin mitä pelkissä turistikohteissa vierailevat pääsevät näkemään. Their Voice Portugal -tila joutui kuitenkin lopettamaan toimintansa omistajien terveydentilan romahdettua. Se ehti toimimaan yli kuusi vuotta, auttaen yli kahtatuhatta hevosta löytämään uuden kodin.

”Tilan toiminnan
ansioista tuhannet
hevoset löysivät
uuden,
paremman kodin”.

Yksi onnellisista kohtaloista, tamma pelastettiin ajoissa ja se synnytti tilalle päästyään kauniin, terveen varsan.

Tilan aasi sekä sen paras kaveri, kurjista sirkusoloista pelastettu Shetlanningponi.

Korpelan talon vanhan aitan portailla Erkki Rautava (vas.) Tampereelta, Arto Ojanen Turusta, Arsi Ojanen Eurasta, Antti Rautava Järvenpäästä ja Olli Setänen Kaarinasta.

Menneitä muistelemassa

Teksti ja värikuva: Arto Ojanen

Eräänä syyskuisena aamuna me viisi serkkupoi-
kaa tapasimme pitkästä aikaa toisemme Kan-
kaanpään Veneskoskella Korpelan talon pihas-
sa. Olimme tulleet muistelemaan Hilda-mummuja ja
Iivari-taataa sekä omia puuhailujamme samaisella
pihamaalla kuutisenkymmentä vuotta sitten. Pihassa
on silloin täytynyt olla melkoinen vilske ja mekastus,
kun välistä lähes kaksikymmenpäinen serkkulauma
temmelsi siellä yhtä aikaa.

Hilda-mummu lypsällä.

Muistelimme, miten
mummu kiikutti pitkin as-
kelin, lähes puolijuoksua,
navetasta ruokaämpäreitä
vasikoille ja possuille tai
miten hän kutsui lehmää
lypsyaitaukseen omalla
persoonallisella tavallaan.
Yllään hänellä oli tavalli-
sesti pitkä puolissäreen
ulottuva hame, jonka hel-
mojen alta pilkistivät rus-
keat ”nokialaiset”. Pitkät
hiuksensa hän oli aina pii-
lottanut liinan alle.

Toisinaan pääsimme taatan hevosen kyytiin, kun
hän oli menossa pellolle, kauppaan tai asemalle vie-
raita vastaan. Heinänkorjuussa meillä klopeilla oli
hauskaa, kun pääsimme heinäkuorman päälle sekä
suuliin tamppaamaan heiniä kasaan.

Mummulan pihassa saimme touhuta vapaasti.
Taatalta saimme käyttöömmä laudanpätkeä, nauvoja
ja työkaluja rakennelmissämme varten. Eikä ole pitkä
aika siitä, kun vanhan savusaunan takana vielä törröt-
ti pari lahonnutta lautaa muistona 60-luvulla puuhun
rakentamastamme majasta.

Soikan mummula on jäänyt mieliimme paikkana,
jossa oli aina mukava olla. Siellä tapasi serkkuja ja sen
ympäristössä oli kaikkea mielenkiintoista tutkittavaa.

Jatkoimme muistojen verestämistä Karvianjoen
rannassa, paikassa missä poikasina kävimme ongel-
la ja uimassa. Ohimennen kävimme katsomassa Ven-
neskosken kesäteatterin komeaa katsomorakennusta.
Kankaanpään keskustassa poikkesimme Marjaana
Leppimäen ja Ojasen suvun haudoilla sekä kävimme
Niinisalon erinomaisessa kaupunginmuseossa, missä
meidät otettiin ystävällisesti vastaan, vaikka osuim-
mekin paikalle aukioloaikojen ulkopuolella.

Tapaamisemme päättyi Verttuulle, jossa juttelim-
me hetken Junnilan talon isäntäväen kanssa. Talo
tunnettiin aikaisemmin Kortesojana, joka on Iivari-
taatamme syntymäkotona.

Hilpa, Iivari-taata, Pekka, Mikko ja Liisa Säyrä.

Ostokortit

Sota-aika toi mukanaan pulan ja säännöstelyn. Puutetta oli lähes kaikesta, niin elintarvikkeista kuin raaka-aineistakin. Sen vuoksi niiden osto-oikeutta jouduttiin rajoittamaan. Käyttöön otettiin ostokortit ja erilaiset korvikkeet. Alkoi koko kansan korttipeli, joka vaikutti ratkaisevasti joka ikisen suomalaisen elämään. Virallisesti se alkoi 20.9.1939, kun maahan perustettiin kansanhuoltoministeriö. Kansa joutui pelaamaan korteilla pitkälti toistakymmentä vuotta.

Ensimmäisenä kortille joutui sokeri ja sen jälkeen kahvi. Nämä olivatkin ainoat kulutustavarat, jotka talvisodan aikana pantiin kortille. Seuraavaksi kortille joutuivat vilja ja viljatuotteet, voi, liha ja lihajalosteet, maito ja kerma. Pahin tilanne oli talvella 1942, jolloin jopa peruna ja juurekset joutuivat säännösteltäviksi. Talvi 1941–42 muistetaan Suomessa ns. lantutalvena, sillä lantun haju leijaili kaikkialla.

Väestö jaettiin arvioidun ravinnontarpeen mukaisesti viiteen ryhmään (A-E), joille korttiannokset takasivat ainakin teoriassa tietyn määrän elintarvikkeita vuorokautta tai kuukautta kohden. Esimerkiksi leipäkortteja oli viidenlaisia: A-kortti alle 7-vuotiaille lapsille, B-kortti henkisen ja kevyen työn tekijöille, C-kortti raskaanpuoleisen työn tekijöille, D-kortti raskaan ja E-kortti erittäin raskaan työn tekijöille.

Parhaimmillaan säännöstelykaudella jokaisella suomalaisella saattoi olla samanaikaisesti 51 erilaista ostokorttia. Toimintansa aikana kansanhuolto painatti kaikkiaan 162 erilaista ostokorttia, joiden yhteinen painosmäärä oli 778 miljoonaa kappaletta. Kulutustavaroiden säännöstely loppui kokonaan vasta vuoden 1953 lopulla.

(Käytetty lähde: Aake Jerro: Kun kansa eli kortilla. Reportaasi lähimenneisyydestä. 1974.)

Sukuseuran uusi kotisivu

Tämän vuoden elokuussa julkaistiin sukuseuralle uusi kotisivu samaan vanhaan osoitteeseen www.leppaslaiset.net.

Suurimmat sisältömuutokset on tehty valokuva-albumiin. Sinne on lisätty mm. vuosien 1995 ja 1998 sukujuhlissa sukuhaaroittain otetut ryhmäkuvat – tosin vuoden 98 kuvista puuttuu vielä kolme – sekä vuosien 2016 ja 2019 sukujuhlakuvat. Aivan uutena osiona albumissa on *Vanhoja kuvia* -kansio, jossa jokaisella sukuhaaralla on oma tila vanhojen kuvien julkaisuun.

Koska Leppäsläinen n:o 1 on jo aikoja sitten lop-

puunmyyty, lehti on skannattu ja laitettu kotisivun *Julkaisut*-valikkoon kaikkien luettavaksi.

Toinen aivan uusi osio kotisivulla on *Blogi*. Sinne on tarkoitus avata ajankohtaisia juttuja eri aiheista, joihin lukijat voivat sitten kirjoittaa kommenttejaan.

Kotisivu on vielä osittain keskeneräinen, mutta kuitenkin täysin käyttökelpoinen. Tarkempaa tietoa siitä saa kotisivun *Ajankohtaista*-sivulta.

Valokuva-albumi ja blogi on suojattu yhteisellä salasanaalla, koska ne on tarkoitettu pelkästään leppäsläisille. Mikäli salasana ei ole tiedossasi, voit pyytää sen sukuseuralta. Yhteystiedot löytyvät helposti kotisivulta.

Käykäähän vilkaisemassa uutta kotisivua!

Jaroslavin Jumalanäiti

Ikoni: Pirjo Ojanen 2020, kuva: Arto Ojanen

Lämmin kiitos kaikille teille, jotka kirjoititte lehtemme tai jollakin muulla tavalla autoitte meitä lehden teossa. Samoin lämmin kiitos kaikille teille, jotka hankitte lehden luettavaksenne.

Rauhallista joulua ja onnellista uutta vuotta 2021!

Sukuseuran hallituksen puolesta

Pirjo Ojanen

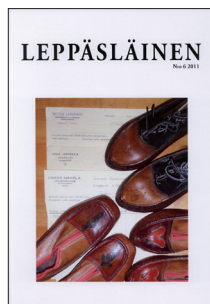
Sukuseuran tuotteita edullisesti

Sukukirja ja Sukuluettelo

Yhteishintaan **15 €** (norm. 20 €)

Erikseen ostettuina 10 €/kpl

Ylläolevat **Leppäsläinen**-lehdet yhteishintaan 35 € (kappalehinnat näkyvät julkaisusarjan tiedoissa).

Sukuhaarojen yhteyshenkilöt

Oskari	Terttu Huhtamaa thuhtamaa@gmail.com 044 306 8332 Eija Uusi-Oukari eija.uusi-oukari@suomi24.fi 040 778 2847
Iivari	Oivi Koskensalo okoskensalo@gmail.com 040 054 9975 Tuula Virtanen 040 041 0816
Juho	Paula Haveri paula.haveri@ippnet.fi 040 052 1673
Vihtori	Kalevi Koivula 02 572 1865
Hilda	Arto Ojanen artsi.ojanen@gmail.com 045 671 7610
Artturi	Laura Ahonen laura.ahonen@elise.fi 040 733 3903
Eino	Inna Kuismanen 050 368 8190

Leppäsläisten sukuseura ry:n julkaisusarja

1. Leppäsläinen n:o 1. Loppuunmyyty.
2. Leppäsläiset Sukukirja. Hinta 10 €.
3. Leppäsläinen n:o 2 1998. Hinta 5 €.
4. Leppäsläinen n:o 3 2002. Hinta 5 €.
5. Matti Lepäntalo 2005: Tarua ja totta Kankaanpäästä. Vihtiläjärven kauppias. Hinta 25 €.
6. Leppäsläinen n:o 4 2005. Hinta 5 €.
7. Matti Lepäntalo 2008: Tarinoita Kankaanpäästä II. Pitäjäkokki kertoo. Hinta 25 €.
8. Leppäsläinen n:o 5 2008. Loppuunmyyty.
9. Leppäsläiset Sukuluettelo. Hinta 10 €.
10. Leppäsläinen n:o 6 2011. Hinta 10 €.
11. Leppäsläinen n:o 7 2014. Hinta 10 €.
12. Leppäsläinen n:o 8 2017. Hinta 15 €.
13. Leppäsläinen n:o 9 2020. Hinta 15 €.

